DESCOPERĂ

TÂRGU MUREȘ

prin Artă

Ghidul turistic al studentului UMFST

Cei care au pus ghidul pe roate:

Coordonator proiect:

Conf. univ. dr. Georgeta Fodor

Grafică, concept, editare de conținut și coordonare:

Anca Precup-Mățieș

Idei, documentare și texte:

Alina Borz,

Dorian Cucer,

Răzvan Ghișa,

Claudia Illyés

Anca Precup-Mățieș,

Aurora Răduțiu,

Carmen Trișcă-Zăgreanu,

Doina Vanca.

Situat la confluența mai multor drumuri ce străbat țara, Tîrgu Mureșul a constituit din timpuri străvechi un important punct rutier și de interes turistic-cultural în hățișul căilor ce întretăiau țara. Oraș cu o istorie complexă, care s-a îmbogățit pe parcursul trecerii anilor și a scrierii istoriei, este un loc în care nenumărate populații și-au lăsat amprenta. Dacă ne raportăm la datele statistice din 2019, municipiul nostru a fost vizitat de un număr de 25.400 turiști.

Prima universitate a orașului nostru a fost înființată în anul 1945 (Universitatea de Medicină și Farmacie), urmată, un an mai târziu, de Universitatea de Artă Teatrală. Cu trecerea timpului, Tîrgu Mureșul s-a îmbogățit cu alte trei universități: Universitatea „Petru Maior" (1960), Universitatea „Sapientia" (2002) și Universitatea „Dimitrie Cantemir" (2005).

Pornind de la aceste cifre și știind că viața de student nu este una foarte simplă – știm, pentru că și unii dintre noi au fost studenți departe de locurile natale -, ne-am gândit să îți oferim o așa-zisă busolă pentru a te putea orienta cu ușurință prin orașul nostru. Din acest ghid vei putea alege ce obiective să vizitezi, dar vei afla și ce clădiri și statui importante te întâmpină în fiecare zi pe drumul tău către școală. Noi l-am făcut pentru tine - student în orașul nostru pe durata câtorva ani – pentru ca ori de câte ori vei auzi rostit „Tîrgu Mureș" să retrăiești nu doar emoțiile tinereții, dar să ți se dezvăluie în fața ochilor frumusețea străzilor, a clădirilor, a oamenilor care și-au pus amprenta pe trecutul local.

Cine suntem NOI? Suntem un grup de masteranzi la specializarea „Istorie și turism cultural", deloc omogen, pentru că avem vârste diferite, am studiat diverse domenii în mai multe centre universitare din țară și DA! Am fost în postura de a ajunge într-un oraș necunoscut, care urma să fie „casa noastră" pentru o perioadă de timp.

Și totuși, când am început să elaborăm acest ghid, am simțit că suntem o echipă! Pentru că rezultatul – ghidul care sperăm că te va ajuta să te familiarizezi cu orașul nostru – reprezintă ideile noastre, percepția noastră asupra urbei, sentimentele care ne încearcă atunci când ne transformăm în „turiști în propriul oraș".

Am căutat pentru tine, dragă studentule, informațiile pe care nu le găsești ușor; am căutat să pătrundem dincolo de ceea ce se știe și chiar am adăugat pentru fiecare clădire, statuie sau monument o rubrică specială – „Știați că?" Am revăzut fiecare obiectiv cuprins în ghid și am realizat noi înșine fotografiile, gândindu-ne că și tu le vei privi pe viu.

Dacă pentru noi a fost o provocare, o vom duce mai departe și te provocăm și pe tine să nu lași să treacă anii studenției fără a te bucura de tot ce vezi în jurul tău și fără a pătrunde în tainele istoriei locale!

Iată, așadar, câteva idei despre ce anume ai putea vizita pe perioada ședерii tale în Orașul Trandafirilor!

Cuprins

05 Palatul Administrativ

07 Turnul Palatului Administrativ

09 Palatul Culturii

11 Holul și Scările

12 Sala Secession

13 Camera memorială Bernády

14 Camera memorială Dandea

15 Sala Oglinzilor

17 Galeria de Artă Românească

19 Galeria de Artă Maghiară

21 Galeria "Ion Vlasiu"

22 Biblioteca Județeană Mureș

23 Lupa Capitolina

24 Statuia lui Emil A. Dandea

25 Catedrala Ortodoxă "Buna Vestire"

27 Monumentul Eroilor Martiri ai Revoluției din 1989

28 Grupul Statuar "Școala Ardeleană"

29 Statuia Ostașului Necunoscut

30 Statuia lui Bethlen Gábor

31 Muzeul de Științe ale Naturii

32 Muzeul "Colțul Izrael"

33 Sinagoga Mare "Status Quo Ante"

35 Monumentul Holocaustului

36 Bustul lui Aurel Filimon

Arhitectură și Clădiri
Galerii și Muzee
Monumente și Statui

37 Teatrul Național

39 Palatul Toldalagi

41 Muzeul de Etnografie și Artă Populară

43 Turnul fostei Biserici Franciscane

44 Statuia ecvestră a lui Avram Iancu

45 Catedrala Ortodoxă "Înălțarea Domnului"

47 Statuia lui Bernády György

48 Casa Teleki "Palatul de sub cetate"

49 Casa memorială Avram Iancu

50 Bustul lui Borsos Tamás

51 Cetatea Medievală

53 Biserica din cetate

55 Muzeul de Istorie și Arheologie

56 Muzeul Universității „George Emil Palade"

57 Statuia lui Kőrösi Csoma Sándor

58 Bustul lui Petru Maior

59 Facultatea de Științe și Litere „Petru Maior"

61 Bustul lui Al. Papiu Ilarian

62 Bustul lui Mihai Viteazul

63 Statuia lui Mihai Eminescu

64 Monumentul Deținuților Politici

65 Clădirea Universității de Medicină și Farmacie

67 Casa Apei

68 Monumentul Eroilor de pe Don

69 Biblioteca Teleki

71 Muzeul Bolyai

72 Monumentul celor doi Bolyai

73 Casa Călăului Casa Pálffy

Palatul Administrativ

Piața Victoriei nr. 1

Palatul Administrativ din Tîrgu Mureș a fost construit între anii 1907-1908, cu scopul de a satisface interesele comunității orășenești, dar și de a întruchipa procesul de modernizare și urbanizare accentuată, începută cu un deceniu înainte. Palatul aparține stilului secession, care și-a propus la acel moment să afirme noul în materie de artă, arhitectură și cultură, să facă o sinteză superioară a artelor în vederea transformării lor în bunuri cu o destinație socială largă, pentru ca ele să devină elementele unui tot unitar original, național, trainic, nelipsit de o simbolistică rafinată din care se desprinde preferința pentru decorativul de factură populară națională.

Așezat în centrul orașului, Palatul are la bază forma literei U, o fațadă principală și două laterale care închid o curte interioară.

Clădirea este echilibrată, sobră, având corespondențe în arhitectura transilvăneană țărănească din lemn. Un element de arhitectură care-i imprimă o notă specială este turnul înalt, zvelt de formă pătrată așezat în extremitatea dreaptă a fațadei principale pentru a se armoniza cu rezalitul din stânga. Fațadele nu abundă în decorații, plinurile și golurile se armonizează perfect, iar liniile curbe fluente constituie trăsătura dominantă a întregului ansamblu a fațadelor, la care se adaugă mici panouri decorative florale dispuse pe fațade, sub coronament, având o cromatică rafinată, discretă în care domină culorile verde, galben, albastru, roz dar și griurile pastelate. Toate acestea contribuie la întregirea imaginii de ansamblu a clădirii, ce se înscrie în faza de mijloc a evoluției stilului secession în Transilvania.

Palatul Administrativ

Porticul, aflat pe axul central al fațadei principale, este masiv, format din patru coloane, două angajate în zidurile laterale ale fațadei și două exterioare, legate între ele prin două câte două arcade paralele ce susțin un planșeu de beton - balconul, mărginit de un grilaj de fier forjat, compus din motive vegetale.

Intrarea în clădire se face printr-o ușă de stejar în două foi, întărită cu armătură metalică.

Holul și scările atrag atenția prin unicitatea lor.

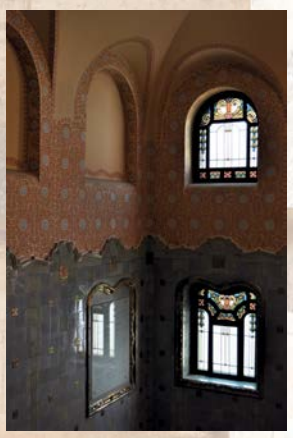

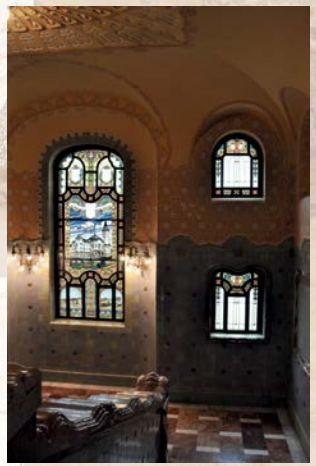

Holul are bolți montate pe nervuri stelate și pe coloane de marmură.

Accesul la etaje este asigurat de scări de marmură, ce au la balustradă stâlpi în formă de vas neobaroc.

Tot în hol se găsește și o bancă, aflată în stânga intrării principale, cu spătar în formă de aripi și lămpi din bolți în formă de flori uriașe, decorate cu linii curbe.
Cele două vitralii prezintă scene din viața orașului.

Palatul Administrativ este o clădire publică cu acces liber, în care funcționează astăzi instituții publice locale.

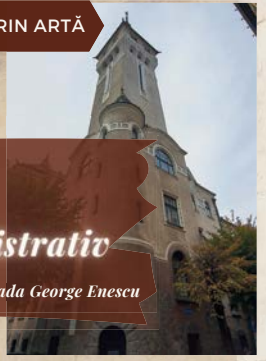

Turnul Palatului Administrativ

Piața Victoriei nr. 1, intrare din strada George Enescu

Simbol al stilului arhitectural secession, Palatul Administrativ cu turn este un edificiu reprezentativ pentru identificarea vizuală a municipiului Tîrgu Mureș. Construită între anii 1906-1907, din inițiativa primarului Bernády György pentru a găzdui Primăria locală, clădirea a fost proiectată de arhitecții Komor Marcell și Jakab Dezsö (din Budapesta), însă proiectul final a inclus și elemente din alte trei proiecte achiziționate de oraș. Amplasarea turnului s-a bazat pe proiectul "Turn de Veghe" al lui Sebestyén Artúr, și a fost construit la insistențele Serviciului Pompierilor și ale Poliției, nu deasupra holului central, cum era inițial prevăzut, ci pe colțul nordic al clădirii, transformând complet percepția vizuală a acesteia, conferindu-i originalitate. Turnul cu ceas devine astfel forma dominantă, cu temei estetic, dar și pragmatic, fiind folosit și ca "turn de foc" sau "turn de veghe".

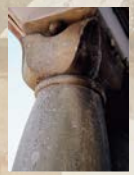

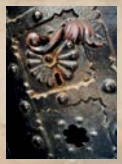

Turnul este înalt de 60 de metri, din care 7 metri - până la vârful săgeții - constituie terminația din fier forjat care servește și ca paratrăsnet. Acoperișul este îmbrăcat în țigle ceramice decorative, smălțuite. Turnul are o structură masivă, pătrată (aluzie la cele patru puncte cardinale), cu pereți din cărămidă și beton, având o grosime de 1.50 metri la nivelul parterului, subțiindu-se treptat până la 0.70 metri la nivelul consolei pe care se sprijină balconul.

Accesul în turn se face printr-o ușă metalică bogat ornamentată; scările spiralate – din piatră, fontă și beton – conduc către platformele superioare ale construcției.

Turnul Palatului Administrativ

Interiorul turnului, de-a lungul pereților scărilor, dar și pe cei ai platformelor intermediare, oferă vizitatorului instantanee suprinse de fotografi la începutul anilor 1900 cu aspecte din viața cotidiană, amenajări urbane, clădiri vechi, unele demolate de vreme. Cele mai numeroase fotografii sunt din colecția primarului-ctitor Bernády György, dar se regăsesc și cărți poștale din colecția privată a lui Keresztes Gyula sau din colecțiile Muzeului Județean Mureș. Sunt expuse și reproduceri de bună calitate a unor lucrări executate de artiști desenatori – János Greguss, Tóth István Mikolai – care surprind atmosfera târgului la mijlocul anilor 1800.

La nivelul superior se află ceasul turnului; conectat la clopote, el marchează orele fixe și sferturile de oră. Sistemul ceasului, funcțional și azi, a fost realizat de ceasornicarul János Müller din Budapesta, în 1908.

Cele 202 trepte conduc la terasa panoramică, de unde poate fi privit orașul și împrejurimile sale. Între coloanele terasei sunt expuse panouri care evidențiază punctele de interes vizibile de pe fiecare latură a turnului, fotografii de ansamblu și detalii individuale, cu o legendă explicativă pentru a fi mai ușoară identificarea ulterioară a celor văzute de sus.

Panorama orașului, maparea vizuală a obiectivelor cheie și expozițiile permanente transformă Turnul Palatului Administrativ în kilometrul zero al turului turistic local. Simbol central al orașului, turnul oferă atât o istorie fotografică, cât și o imagine de ansamblu a urbei, în direct.

Știați că:

- *În turnul primăriei veghea întotdeauna un pompier?*
- *În subsolul vechii primării era și o închisoare, iar pe turn se vede și azi o plachetă comemorativă, cu numele românilor din județ întemnițați acolo în 1916?*
- *Din anul 2013 turnul a devenit simbol al Consiliului Județean Mureș? Imaginea grafică a turnului se regăsește în elementele de indentitate vizuală a administrației județene.*
- *La sarbătorile naționale pe turn se arborează Drapelul României, vertical?*
- *Turnul mai este numit și "Turnul Prefecturii"?*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI-VINERI 9:00-15:00; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-14:00

Biletele de pot achiziționa de la Casieria Palatului Culturii.

Palatul Culturii

Strada George Enescu nr. 2

Palatul Culturii din Tîrgu Mureș este una dintre cele mai reprezentative clădiri din perioada Belle Epoque din Transilvania.

A fost construit între 1911-1913 la cererea primarului Bernády György, după planurile arhitecților Komor Márcell și Jakab Dezső.

La exterior, Palatul este ornat cu mozaicuri, basoreliefuri din bronz și piatră, fresce și vitralii, toate acestea fiind specifice stilului Secession/Art Nouveau. Arhitecții au combinat cu succes elementele Art Nouveau cu cele rustice, orientale și precreștine.

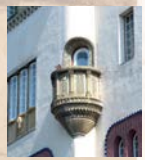

Acoperișul este realizat din țigle multicolore (alb, albastru și roșu), roșul fiind culoarea dominantă în paleta cromatică a exteriorului clădii. Pe fațada principală, statuile și reliefurile sunt din bronz. Körösfői-Kriesch a proiectat mozaicul gigant de 920×320 cm al fațadei. Mozaicul a fost realizat de Miska Róth în atelierul său din Budapesta.

Edificiul are 3 intrări și două curți interioare în forma de pentagon.

Palatul Culturii

Sala de Concerte – 800 de locuri - formează partea centrală a clădirii. Înălțimea acesteia corespunde celor trei niveluri ale clădirii. Este decorată cu motive florale stilizate, inspirate din arta populară.

Orga, construită de frații Rieger din Jogerdorf, cu 4463 de tuburi și 63 de registre, este funcțională și azi.

Cupola înaltă, pictată cu motive liniare și florale, este îmbogățită cu foițe de aur. Tehnica în care a fost realizată conferă o acustică excepțională sălii.

Sala Mică cu ale sale vitralii – 200 de locuri - este spațiul ideal pentru evenimente culturale.

Clădirea găzduiește diverse instituții publice: Filarmonica de Stat, Biblioteca Județeană Mureș, Muzeul de Artă, Galeria „Art Nouveau”.

În timp, au mai funcționat: un Cinema Orășenesc (1913 și 1957), prima Școală Română de Teatru (1934 și 1940), Teatrul de Stat (1946 și 1973), Școala Gimnazială de Arte Plastice și Muzică (1949 și 1970), Academia de Arte Plastice (1932 și 1949) și Casa Județeană de Îndrumare a Creației Folclorice (1950 și 1999).

Știați că:

- *Cele mai ciudate sunete pe care orga din Sala Mare le poate reproduce sunt vox humana, care imită vocea umană și unda maris, imitând valurile mării?*
- *Pe scena acestei săli au concertat artiști renumiți, dintre care îi amintim pe Pablo Casals, Jan Kubelik, George Enescu, David Ojsztrah, Bartók Béla?*
- *George Enescu a concertat de 7 ori în Sala Mare?*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Holul și scările Palatului Culturii

Strada George Enescu nr. 2

Dincolo de aspectul practic, holul mare al Palatului Culturii și casa scării constituie la rândul lor obiective artistice dinstincte.

Holul interior de 45 m lungime este realizat din marmură de Carrara și este împrejmuit de două oglinzi venețiene.

Partea centrală este acoperită de cupole care se sprijină pe pilaștri, acoperiți cu plăci de marmură neagră. A fost decorat, după concepția artistului Körösföy – Kriesch Aladár, cu opt fresce, realizate de artiști ai școlii din Gödöllő, care ilustrează motive din balade populare românești și maghiare. Prin motivele florale, prin forme și prin gama cromatică, creează o atmosferă orientală.

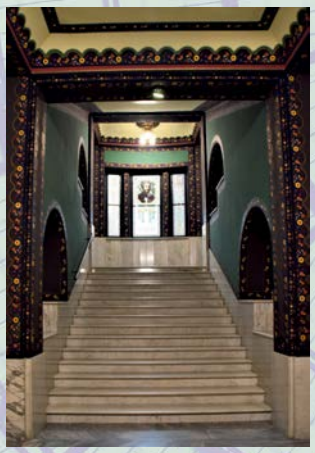

Tavanul este pictat în asocieri de culori specifice Orientului. Principalele două panouri murale figurative, aflate pe cele două laturi ale intrării principale în Sala Mare - „Menestrelul” și „Jertfa” - sunt compoziții alegorice, inspirate din legendele maghiare.

Casa scărilor impresionează printr-o pictură ornamentală cu motive florale, stilizate și grupate, formând chenare decorative pe marginea pereților, a pilaștrilor, sau formând casetarea tavanului. Centrul de interes îl constituie însă cele șase vitralii ornamentale reprezentând portretele unor reprezentați ai culturii maghiare: Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Jókai Mor, Munkácsy Mihály, Erkel Ferenc și Liszt Ferenc.

Știați că:

- *Scena încoronării împăratului Franz Joseph a fost inițial ornamentată cu pietre semiprețioase.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Sala Secession

Palatul Culturii, etaj I
Strada George Enescu nr. 2

Una dintre expozițiile permanente din cadrul Palatului Culturii care prezintă orașul liber regesc Tîrgu Mureș la începutul secolului al XX-lea când, în urma dezvoltării economice, arhitectura urbană se schimbă.

Expune imagini de mari dimensiuni ale principalelor clădiri ale orașului, începând cu anul 1900: fostul Liceu Militar – actualmente Universitatea de Medicină și Farmacie, Știință și Tehnologie, fotografii ale celor cinci școli generale construite în mandatele primarului Bernády György, Palatul Poștelor, Colegiul Național „Al. Papiu Ilarian”, Hotelul „Royal”, Biserica Reformată din Cetatea Medievală, Casa Banyai, Palatul Toldalagi și Biserica Franciscană.

Ca documente, planurile Palatului Culturii - care inițial se numea „Ferenc József Közművelődési Ház” -, alături de planuri ale altor clădiri din oraș, sunt puse în evidență și câteva vitralii deosebit de expresive, reprezentând personalități istorice și culturale maghiare.

Știați că:

- *Sala găzduiește și vechiul birou al primarului Bernády György, împreună cu o colecție de medalii și efigii din acea perioadă.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Camera memorială Bernády

Palatul Culturii, etaj I
Strada George Enescu nr. 2

Primarul d,r. Bernády György (1864-1938) și-a lăsat mobilierul din biroul personal, prin testament, Bisericii Reformate.

Aceste obiecte valoroase au supraviețuit perioadei comuniste, aflându-se și în prezent în proprietatea aceleiași instituții. Obiectele preluate de la Protopopiatul Reformat Mureș sunt expuse aici din anul 2006. Din colecție fac parte și machetele statuilor amplasate sau doar propuse spre amplasare în centrul orașului în perioada dintre secolele XIX-XX.

În timpul mandatelor lui Bernády György se edifică instituțiile de învățământ de pe strada Jókai (azi strada Eminescu), de pe strada Sándor János (azi strada Gheorghe Doja), Școala Superioară de Comerț (azi clădirea Universității „Petru Maior”), Gimnaziul Romano-Catolic (azi Colegiul Național „Unirea”), Școala Superioară de Fete (azi Colegiul Național „Al. Papiu Ilarian”) și Serviciul de Gospodărire Comunală.

În 1908, inaugurează noua clădire a Primăriei. Bernády György, primar, prefect, deputat al Adunării Naționale, comandant al Armatei Regale Române, moare în 1938, fiind înmormântat în Colegiul Reformat.

Știați că:

- *Comunitatea tîrgumureșeană l-a păstrat în amintire prin ridicarea unei statui, numirea unei școli și a unei piețe cu numele său.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Camera memorială Dandea

Palatul Culturii, etaj I

Strada George Enescu nr. 2

Sala dedicată celui mai important primar român din perioada interbelică, dr. Emil Aurel Dandea, reprezintă recunoașterea rolului său major în modernizarea urbei. Născut în 1893, demnitar român liberal, a devenit primar al orașului Tîrgu Mureș între anii 1922-1926 și 1934-1937.

A revigorat activitatea culturală și socială mureșeană prin publicarea de reviste, gazete și cărți. Prin introducerea gazului metan a ridicat nivelul de trai și economia locală, fapt care s-a reflectat în creșterea numărului de construcții și de activități lucrative.

Preocupat de cultură, a creat un plan de construire de monumente pentru afirmarea spiritului național. Membru în Comisia Orașelor Europene, a organizat la Tîrgu Mureș prima conferință din România a acestui organism.

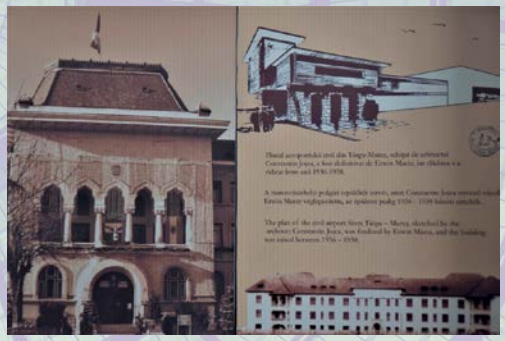

Sala omagială din Palatul Culturii găzduiește portretul său, realizat de Aurel Ciupe, alături de imagini ale clădirilor construite în mandatele sale, dintre care: Catedrala Ortodoxă, Căminul Ucenicilor Români, Catedrala Greco-Catolică, Palatul Administrativ, Spitalul de Stat.

Știați că:

- *Moare la București, în 1969, dar este înmormântat, așa cum și-a dorit, în cimitirul Bisericii de Lemn din Tîrgu Mureș.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Sala Oglinzilor

Palatul Culturii, etaj I
Strada George Enescu nr. 2

Sala Oglinzilor este numită astfel deoarece proiectul prevedea ca toți pereții să fie îmbrăcați în oglinzi venețiene. Dar vremurile tulburi din preajma Primului Război Mondial au făcut ca doar două oglinzi să poată fi aduse și fixate, prin rame bogat împodobite, la capetele sălii.

Partea cea mai interesantă o formează cele 12 compoziții în vitralii (4 tripticuri), cu scene inspirate din folclorul secuiesc, așezate în ferestrele de la stradă.

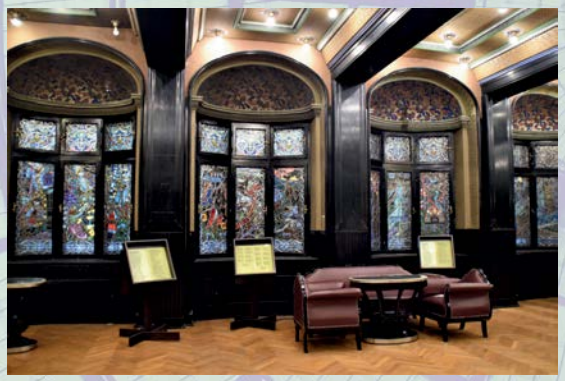

Astfel, primul triptic de la stânga, „Budai Ilona”, tratează tema mamei necrutătoare, vrăjită de bani și avere, care alege să-și părăsească copiii. Al doilea triptic, balada „Salamon Sára”, abordează tragedia personală a fetei ademenite de diavol. Al treilea triptic, „Kádár Kata”, prezintă nemurirea iubirii adevărate care, depășind diferențele sociale, duce la împlinire dincolo de moarte. Cea de-a patra baladă, „Frumoasa Julia”, are o tematică religioasă, în care spiritualitatea arhaică se împletește cu cea creștină, deznodământul fiind ridicarea în ceruri a fetei, simbol al purității spirituale.

Toate acestea sunt realizate cu un limbaj vizual secessionist: structură lineară dinamică, decorativism, proporții alungite, mișcări unduioase și senzuale ale figurilor, după planurile făcute de Nagy Sándor, una dintre figurile reprezentative ale coloniei artistice de la Gödöllő.

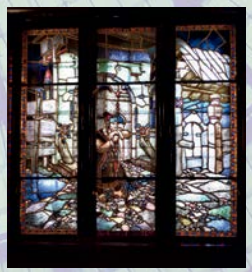

Sala Oglinzilor

În cazul mobilierului, funcționalul nu defavorizează esteticul, ci apar într-o armonie perfectă prin apariția decorației de lalea, motiv întâlnit și la decorarea coloanelor.

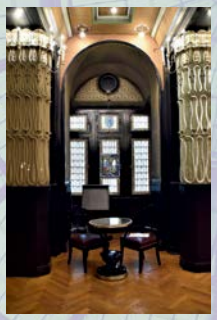

Mesele sunt placate cu oglinzi, în ton cu denumirea sălii, având chenare cu ornamentații metalice prevăzute cu mărgele nichelate.

Știați că:

- *Frumusețea vitraliilor din Sala Oglinzilor a determinat comisia americană de organizare a „San Francisco Panama - Pacific International Exposition", care a avut loc în anul 1915, să le propună, alături de alte opere de artă europene, pentru a fi expuse în spațiul destinat Europei. Începutul Primului Război Mondial a făcut ca la expoziție să fie trimise doar cartoanele și schițele vitraliilor, acestea fiind premiate de către organizatori. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial vitraliile au fost depozitate în subsolul clădirii, pentru a fi ocrotite.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Galeria de Artă Românească

Palatul Culturii, etaj III, aripa dreaptă
Strada George Enescu nr. 2

Este secție a Muzeului Județean Mureș și s-a format inițial din colecțiile mai multor instituții. Pinacoteca, actualul Muzeu de Artă (din 1949) a fost inaugurată în 1913, chiar când și-a deschis porțile Palatul.

Colecția inițială era formată din 68 de lucrări, dar s-a dezvoltat în timp prin donații din diverse surse (stat, artiști, persoane particulare) și achiziții publice.

Astfel, în prezent, sunt înregistrate peste 3000 de opere. Pentru a valorifica patrimoniul local, s-a realizat expoziția permanentă „Galeria de artă românească modernă", care oferă o imagine de ansamblu asupra unui secol de artă, cronologic.

Dezvoltarea pinacotecii este legată de numele unor artiști-custozi, precum Demeter Robert (1913-1925), Hajós Károly (1925-1932), apoi Aurel Ciupe (1932-1940) care, împreună cu primarul Emil Dandea, a achiziționat importante opere românești ale unor autori ca Nicolae Grigorescu, Alexandru Bănulescu, Ion Vlasiu și alții. Urmașii lui au continuat să dezvolte acest fond.

Galeria de Artă Românească

În perioada comunistă, a epocii de creație „la comandă”, au fost create tablouri care au ilustrat „omul socialist”. După 1989, Pinacoteca a revenit la rolul ei de la înființare.

În, perioada 2009-2011, Muzeul de Artă a fost într-un proces de modernizare și dezvoltare conform standardelor europene, care au dus la valorificarea patrimoniului artistic local și național.

Galeria prezintă un fond de patrimoniu generos de idei, stări, identități; se poate începe cu lucrările lui Theodor Aman – Pepica Aman (1831-1891), continuând cu modernismul conturat prin Nicolae Grigorescu - Apus de Soare, Fata cu ulcior, Ioan Andreescu - Zambile, Ștefan Luchian - Vas cu trandafiri albi, urmând revoluționarea limbajului artistic prin Hans Mattis Teutsch - Florile sufletești, Max Herman Maxy - Construcție spațială; apoi, perioada interbelică cu Gheorghe Petrașcu, Theodor Pallady și încheind cu concepția novatoare a lui Ion Țuculescu. Galeria cuprinde și lucrările a trei artiști mureșeni: Aurel Ciupe, Ion Vlasiu și Eugen Gâscă.

Există în Galerie și reprezentări sculpturale evocând figuri ale trecutului, simbolisticii-alegorice sau figuri recente din viața publică. Temelia școlii de sculptură românească o vor stabili germanul Karl Storck (1826-1887) și polonezul Vladimir Hegel (1839-1918), care fac trecerea de la meșteșug la arta profesională. Pe perioada neoclasică și romantică, Ion Georgescu (1856-1898) și Ștefan Ionescu Valbulea (1856-1918) au integrat sculptura românească în circuitul european.

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Galeria de Artă Maghiară

Palatul Culturii, etaj III, aripa stângă
Strada George Enescu nr. 2

Expoziția permanentă „Lumini și umbre – Tendințe coloristice în pictura maghiară între 1810–1920” a fost deschisă în cadrul galeriei din anul 2003.

Expoziția găzduiește lucrările de început ale vechii pinacoteci și câteva dintre achizițiile ulterioare.

Sinteza expoziţională este o creionare în linii largi a fizionomiei artei maghiare pe parcursul unui secol animat de efervescența multitudinilor de curente succedate, așa cum se profilează sec. al XIX-lea.

De la manifestările biedermeier ale lui Barabás Miklós și suflul romantic al lui Lotz Károly, trecând prin peisajele barbizoniene ale lui Munkácsy Mihály și Paál László, continuând cu prospeţimea Școlii de la Baia Mare adusă de Ferenczy Károly sau Réti István, periplul vizual cuprinde vitalismul lui Vaszary János și clarobscurul puternic personalizat al lui Dosa Géza, încheindu-se cu expresivitatea monumentală a lui Wágner Sandor și Spányi Béla.

Galeria de Artă Maghiară

Lucrările expuse aparțin unor artiști renumiți, unii dintre aceștia chiar fondatori de școli sau curente artistice.

Se pot menționa maeștrii sfârșitului de secol XIX: Barabás Miklós, Markó Ferenc, Dósa Géza, Munkácsy Mihály, Paál László.

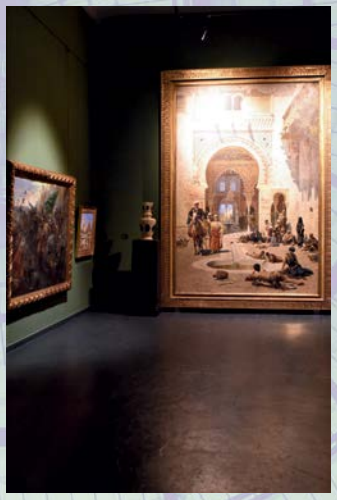

Un rol important în expoziție îl ocupă pictorii maghiari ai secolului XX: Vaszary János, Zichy István, Éder Gyula, Paczka Ferenc, Poll Hugó.

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Galeria Ion Vlasiu

Palatul Culturii, etaj III
Strada George Enescu nr. 2

Spațiul este special gândit pentru expunerea imaginilor artistice în trei dimensiuni.

Un loc aparte în Galerie îl ocupă spațiul dedicat sculptorului, pictorului și prozatorului mureșean Ion Vlasiu (1908-1997), unde sunt prezentate aproximativ 50 de lucrări de pictură și sculptură din totalul de 96, donate de artist.

Menită să recompenseze generosul gest, galeria își propune să refacă atmosfera atelierului său de creație.

Lucrările din colecția tîrgumureșeană fac parte în special din perioadele de împlinire a creației, de maturitate deplină și de sinteză.

Întreaga sa opera demonstrează verva cu care schimbă uneltele de exprimare: dalta, pensula sau penița, disponibilitatea sa pentru varietatea temelor și originalitatea viziunii, demonstrând o deschidere amplă spre multitudinea de forme și materiale.

Pictura, pe o temă diversă, reflectă viața satului, cu peisaje, cu personaje eroice, reprezentative. Pentru sculptură, a folosit lemn, piatră, lut, marmură, bronz, redefinind forma pură.

Știați că:

- *Galeria „Ion Vlasiu" a fost înființată în urma donației artistului din anul 1988 și a funcționat inițial în clădirea Bibliotecii „Teleki-Bolyai"?*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

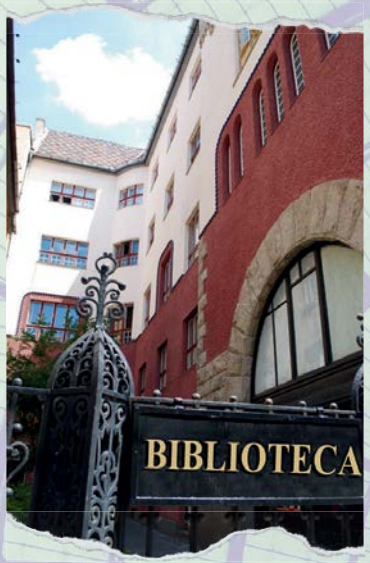

Biblioteca Județeană Mureș

Strada George Enescu nr. 2

Biblioteca Județeană Mureș și-a început activitatea – inițial ca Biblioteca Orășenească – în noiembrie 1913, odată cu finalizarea construcției Palatului Culturii.
Sediul bibliotecii făcea parte din planurile inițiale ale clădirii.

În timp, pe măsura extinderii colecțiilor, i-au fost atribuite spații noi din clădirea Palatului Culturii; ea ocupă azi peste 2.500 mp.

Azi, deține peste 1.000.000 de publicații și deservește 50.000 de cititori.

Au fost amenajate în timp 3 săli de lectură cu peste 120 de locuri, sală de conferințe, atelier de legătorie, secții specializate pe principalele domenii ale cunoașterii.

Biblioteca deține o bogată colecție de carte veche românească și străină, incunabule și rarități bibliofile, care sunt așezate și azi pe rafturile sub formă de dulapuri închise, construite în anul 1913.

În peste un secol de activitate neîntreruptă, biblioteca a dobândit un loc aparte în rândul bibliotecilor publice atât prin volumul mare de cărți, care o situează între cele mai consistente din punct de vedere al bogăției livrești, cât și prin varietatea informațiilor pe care le pune la dispoziția cititorilor.

Știați că:

- *Cea mai veche carte din colecțiile de la sediul central a fost tipărită în anul 1485?*
- *La sărbătoarea Centenarului – 22 noiembrie 2013 – a fost închisă o capsulă a timpului, expusă la etajul 3, care va fi deschisă în anul 2113?*

PROGRAM DE VIZITARE: LUNI~VINERI 8:00-20:00

Lupa Capitolina

În fața clădirii Palatului Administrativ, Piața Victoriei nr. 1

Lupa Capitolina, Statuia Lupoaicei sau Monumentul Latinității se află în centrul municipiului Tîrgu Mureș

Statuia reprezintă o lupoaică de dimensiuni aproximativ reale, care alăptează doi copii: gemenii Romulus și Remus, legendarii întemeietori ai Romei.

Statuia a fost amplasată la Roma încă din antichitate, iar în prezent originalul este păstrat în „Museo Nuovo" din Palazzo dei Conservatori din Roma. Oficialitățile italiene au trimis de-a lungul anilor copii ale statuii în diverse colțuri ale lumii, fie pentru a omagia originea latină, fie cu ocazia unor aniversări sau înfrățirii, fie pentru că în locația respectivă se află un număr mare de imigranți italieni. Pentru a omagia originea latină a poporului român, între 1906-1926, statul italian a făcut cadou României 4 copii ale celebrei Lupa Capitolina din Roma (București 1906, Cluj 1921, Chișinău 1921, Timișoara 1926).

Statuia aflată în Tîrgu Mureș este o copie în bronz după statuia Lupoaicei din București și a fost dezvelită într-un cadru festiv la 23 mai 1924. Pentru realizarea Monumentului Latinității, primarul Emil Dandea a apelat la sculptorul Ion Schmidt-Faur, care a proiectat totodată și un soclu somptuos. De executarea soclului s-a ocupat inginerul E. Metz. Statuia, împreună cu soclul, are dimensiunea de 3,30 m, pe soclu fiind gravat următorul text: „Latinitatii - Orașul Municipal Tîrgu Mureș – 1924".

În septembrie 1940 statuia a fost mutată în orașul Turda pentru a fi protejată în perioada ocupației hortiste; în anul 1991, a fost restituită municipiului Tîrgu Mureș.
Într-o primă fază, statuia a fost dusă pentru restaurare la Combinatul Chimic Târnăveni.

La data de 30 noiembrie 1991 statuia a fost din nou amplasată în fața Palatului Administrativ și a fost dezvelită în cadru festiv la data de 1 decembrie 1991, în cadrul manifestărilor dedicate Zilei Naționale a României.

Știați că:

- *Administrația municipiului Tîrgu Mureș a consimțit să execute o copie care să rămână turdenilor?*
- *În 1992, primarului orașului Târnăveni, Octavian Popa, a dispus să se facă, în Combinatul Chimic, un mulaj după statuia de la Tîrgu Mureș dusă acolo pentru a fi curățată. În felul acesta, s-au obținut 17 piese care, asamblate, compun Statuia Lupoaicei din Târnăveni.*

Statuia lui Emil Dandea

În fața Primăriei, Piața Victoriei nr. 3

Statuia lui Emil Dandea, amplasată în prezent în centrul municipiului Tîrgu Mureș, este încadrată de Catedrala Mică „Buna Vestire” și Primărie. Statuia a fost inaugurată la 18 august 1996 și este opera sculptorului Anton Rațiu din Târnăveni, transpusă în bronz de Petru Suciu.

Monumentul are 3,8 metri înălțime și cântărește 2,8 tone.

Emil Aurel Dandea s-a născut la 22 ianuarie 1893 în Bucium, județul Alba. A studiat dreptul și științele economice la Cluj și la Viena. A fost jurist, publicist, director al ziarului Glasul Mureșului, om politic și demnitar român, membru al Partidului Național Liberal, primar al municipiului Tîrgu Mureș între anii 1922-1926 și 1934-1937. Între anii 1926-1928 a fost deputat PNL în Parlamentul României.

Ca primar, prima măsură a fost introducerea administrației românești, funcționarii având obligația de a cunoaște limba română, iar actele emise de Primărie urmau să fie redactate în limba statului. A schimbat denumirea străzilor, jumătate devenind românești. A introdus gazul metan în oraș, s-a ocupat de modernizarea infrastructurii școlare. În timpul mandatelor sale au fost achitate toate datoriile Primăriei și au fost aprobate foarte multe construcții de noi clădiri, inclusiv cele două catedrale românești.

În perioada anilor 1947-1950 s-a refugiat în București, apoi la Baia Mare. La începutul anului 1952 a fost arestat, închis în lagărul de muncă forțată Poarta Albă de la canalul Dunăre - Marea Neagră. Eliberat în 1953, i s-a stabilit domiciliu forțat la Tazlău până în anul 1955.

După reuniunea cu familia sa, a lucrat ca muncitor necalificat și ulterior paznic de noapte la Valea Călugărească. A trecut la cele veșnice în 18 august 1969, în București.Trupul neînsuflețit i-a fost adus la Tîrgu Mureș și înhumat în Cimitirul Bisericii de Lemn.

Știați că:

- *În timpul celui de-al doilea mandat, l-a susținut pe muzeograful, istoricul și arheologul Aurel Filimon pentru înființarea Muzeului de Istorie, Arheologie și Etnografie?*
- *S-a preocupat de dotarea Bibliotecii Municipale cu cărți și reviste românești?*

Catedrala ortodoxă „Buna Vestire”

Piața Victoriei nr. 4

Catedrala mică ortodoxă a fost construită între anii 1926-1936, reluând la dimensiuni reduse planul Bazilicii „Sfântul Petru” din Roma, proiectată de Michelangelo Buonarroti, adoptând implicit stilul baroc cu elemente neoclasiciste. Biserica a fost ridicată de comunitatea greco-catolică. Reprezentanții bisericii au luptat pentru a obține dispensa papală, care să poată permită construcția unei replici, la o scară de 1 la 8, a celebrei biserici din Roma.

Arhitectul Iosif Victor Vlad din Timișoara a realizat proiectul pentru construcție.

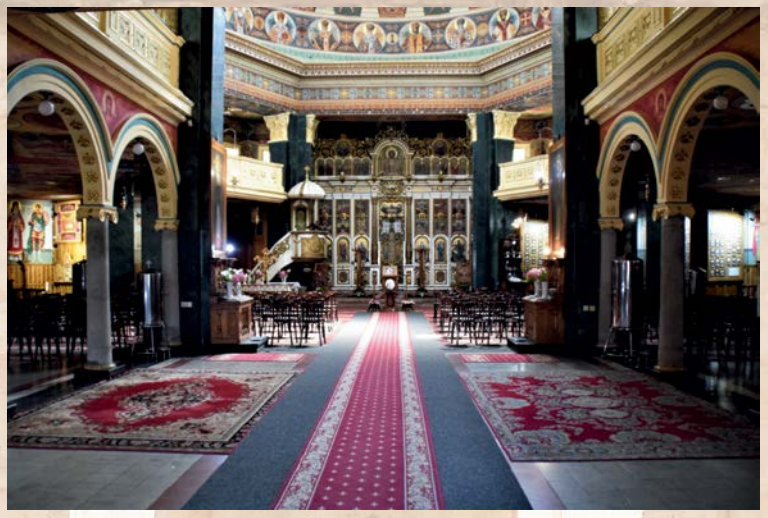

Iconostasul a fost sculptat de Keresztesi Sámuel din Tășnad, iar pictura inițială a fost făcută de către Virgil Simionescu din Lugoj.

Arcele și balcoanele suspendate situate în spațiul de sub cupolă, vopsite în alb și decorate cu motive florale, sunt susținute de coloane îmbrăcate în marmură verde.

Catedrala ortodoxă „Buna Vestire”

Biserica a fost sfințită pe data de 8 septembrie 1936 de către Mitropolitul greco-catolic Alexandru Nicolescu.
În anul 1948, autoritățile comuniste au instalat în Biserica Buna Vestire din Tîrgu Mureș o parohie a Bisericii Ortodoxe Române, care folosește lăcașul și în prezent.

În 1980, la primul rând de ferestre, au fost montate 18 vitralii cu scene din viața Mântuitorului, confecționate la Atelierele Patriarhiei din București.

În 1994, după deteriorarea picturii în urma înfiltrării apei, s-a început refacerea frescelor, muncă condusă de pictorul maestru Cristian Corneanu.

Știați că:

- *În 1995, în fața catedralei a fost amplasată statuia lui Emil Aurel Dandea, primarul care a susținut ridicarea edificiului?*

Accesul este posibil și înafara oficierii serviciului religios.

Monumentul Eroilor Martiri ai Revoluției din 1989

Piața Victoriei

Poziționat în centrul orașului, monumentul - cunoscut și sub numele de Troița Eroilor Martiri – a fost ridicat la începutul anilor 1990, în memoria victimelor revoluției din decembrie 1989. Locul amplasării amintește de luptele de stradă din 21 decembrie 1989, dintre armată și revoluționari, când șase persoane au murit, iar alte 21 au fost rănite.

Monumentul – care are forma unei troițe - este o sculptură de lemn, compusă din șase cruci, aducând un omagiu pentru fiecare dintre cei șase mureșeni-martiri; deasupra este așezat semnul libertății și al victoriei.

Este înconjurat de flori și are două drapele arborate: tricolorul cu stema decupată, alături de drapelul Uniunii Europene. Odată cu trecerea anilor, troița din lemn s-a deteriorat, motiv pentru care, în anul 2010, a fost înlocuită cu una nouă, care respectă în detaliu aspectul celei vechi.

În fiecare an, sunt oficiate slujbe religioase și depuneri de coroane. Astfel, chiar dacă nu este unul dintre cele mai impunătoare din Tîrgu Mureș, monumentul are o însemnătate și o simbolistică aparte. Oferă recunoștință pentru cei care au apărat țara și au luptat pentru idealurile democratice chiar cu prețul vieții lor.

Grupul Statuar Școala Ardeleană

Intersecția str. Cuza Vodă și Piața Victoriei

Inaugurat la 22 iunie 2022 în cadrul unor evenimente mai ample dedicate Zilelor orașului, Grupul Statuar Școala Ardeleană reprezintă cea mai nouă contribuție la patrimoniul artistic stradal al orașului.

Inițiativa realizării unui astfel de monument datează din 2017, când a fost lansat concursul de proiecte. Câștigătorul - sculptorul târgumureșean Ioan Vasile Grama – a optat pentru o reprezentare simbolistică a principalilor reprezentanți ai Școlii Ardelene - Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ion Budai Deleanu. Având o înălțime de 3 metri, grupul statuar îi dezvăluie pe cei patru corifei ai Școlii Ardelene străjuiți de două coloane - reprezentarea unei arcade frânte.

Școala Ardeleană s-a înscris în contextul iluminismului german, susținut în plan politic de împăratul Iosif al II-lea, promotor al noului curent ideologic. Consecință a contrareformei în Transilvania, mișcarea nu și-a propus să se opună Bisericii; principalii săi promotori au fost preoți sau intelectuali cu studii de teologie, care au înțeles însă nevoia unei schimbări în mentalul colectiv.

Școala Ardeleană a contribuit la emanciparea spirituală și politică a românilor transilvăneni și la a celor de peste munți. Unul din documentele cele mai importante elaborate îl constituie petiția Supplex Libellus Valachorum (1791, 1792), o cerere adresată împăratului romano-german Leopold al II-lea, în vederea recunoașterii națiunii române ca parte constitutivă a Marelui Principat al Transilvaniei.

O altă realizare a Școlii Ardelene a fost introducerea grafiei latine în limba română, în locul scrierii chirilice, și tipărirea primului dicționar cvadrilingv al limbii române, Lexiconul de la Buda.

Pe planul cunoașterii, al educației, Școala Ardeleană a dat un impuls nemaiîntâlnit cărții, cuvântului scris: a susținut necesitatea laicizării treptate a textelor cu impact asupra maselor largi.

Știați că:

- *Deviza Școlii Ardelene a fost „Virtus Romana Rediviva” (prescurtat V.R.R.), care îndemna la renașterea vechilor virtuți ostășești, în lupta pentru drepturi naționale, pentru limba română și credința catolică, pentru unirea tuturor românilor într-o singură țară.*

Statuia Ostașului Necunoscut

Piața Trandafirilor

Statuia ostașului necunoscut - denumită și Monumentul Ostașului Român sau Statuia Soldatului Necunoscut - a fost realizată la inițiativa primarului Emil Dandea de către sculptorii târgumureșeni Csorvássy István și Izsák Márton.

Este un omagiu adus ostașilor români care și-au dat viața pentru apărarea neamului românesc în Transilvania în toamna anului 1944. Dezvelirea statuii a avut loc în anul 1964, în cadrul unui eveniment prilejuit de a 20-a comemorare a eliberării de sub ocupația fascistă.

Statuia din bronz, înaltă de 5 m este amplasată pe un soclu cu un plan pătrat, fixat pe un piedestal paralelipipedic din beton placat cu travertin, întregul piedestal având o înălțime de 11 m. Aceasta înfățișează un ostaș în uniformă militară, ținând un steag în mâna dreaptă, ridicat deasupra capului. Monumentul prezintă pe lateralele piedestalului două basoreliefuri, realizate din marmură albă, înfățișând momente din luptele susținute de ostașii români pentru eliberarea Transilvaniei de sub ocupația armatelor hitleriste și horthyste.

Fiind o statuie concepută în perioada comunismului, orientarea monumentului nu este aleatorie. Amplasarea est-vest a monumentului dorește să sugereze, prin mâna întinsă a soldatului spre est, direcția din care a avut loc „eliberarea sovieticilor". Mâna dreaptă cu care ostașul ține ridicat drapelul indică direcția de unde venise dușmanul fascist și trupele horthiste. Steagul ridicat este un simbol al victoriei, dar și un simbol al stăpânirii teritoriale. Ostașul are privirea îndreptată spre vest, ceea ce sugerează atenția acordată actualului inamic, Occidentul, catalogat de comuniști ca fiind un pericol. Sculptorul Izsák Márton declara în 2020: „un singur ostaș am sculptat, Ostașul necunoscut. (…) Ostașul român reprezintă viața în ochii mei. Când România a întors armele aliindu-se cu sovieticii, pe noi [evreii] trebuia să ne predea. M-am bucurat că românii s-au aliat cu trupele aliate, pentru că știam că sfârșitul războiului este aproape. Dacă românii nu făceau acest pas, eu aș fi fost mort deja. Așa că am creat statuia ostașului necunoscut cu mare drag. Și știți de ce l-am făcut așa, cu brațele ridicate? Nu voiam să reprezint un ostaș defilând, voiam să reprezint viața.

Știați că:

- *Statuia a fost turnată din bronzul obținut prin topirea statuii lui Stalin „demontată" cu trei ani înainte.*

Statuia lui Bethlen Gábor

Piața Trandafirilor

Statuia, proiectată de István Harmath și turnată de artistul Csaba Sánta din Sovata, a fost dezvelită de Ziua Diasporei Maghiare, la 15 noiembrie 2020, cu ocazia aniversării a 440 ani de la nașterea lui Bethlen Gábor.

A fost principe al Transilvaniei între 1613-1629 și, începând cu 1619, lider al mișcării antihabsburgice din estul și nordul Ungariei.

La 29 aprilie 1616, Bethlen Gábor a ridicat Tîrgu Mureșul la rangul de oraș liber regesc. Cum de atunci urbea noastră are stemă și drept de pecete, documentul scris pe pergament este păstrat cu strictețe.

Noua stemă a orașului reprezenta un braț omenesc în armură, ținând în mână o sabie ridicată, cu două tăișuri; în sabie se află un cap de urs și o inimă. Fondul stemei este albastru, brațul și sabia au culoarea oțelului, inima e roșie, iar capul de urs este maro. Rama ce încadrează câmpul albastru are culoarea magenta, cu încrustații galbene. Totul este conturat cu o linie mov. Bethlen Gábor permite orașului să-și facă peceți din aur, argint, cupru sau bronz care să reprezinte stema mai sus descrisă.

Ca principe al Transilvaniei, Bethlen Gábor a fost preocupat de dezvoltarea producției miniere și industriale din Transilvania, a sprijinit cultura și arta. Sub domnia lui, care a pus capăt unei îndelungate perioade de decădere, a urmat înflorirea Transilvaniei: o perioadă a prestigiului recâștigat, a politicii interne și externe stabile, a consolidării economice, o perioadă de înflorire a artelor.

Știați că:

- *·Bethlen Gábor e îndreptățit de două ori să rămână în amintirea noastră prin această statuie? El n-a fost doar poate cel mai renumit principe al vremii, ci a fost părintele și nașul Tîrgu Mureșului, deoarece el a dat și numele orașului.*

Muzeul de Științe ale Naturii

Strada Horea nr. 24

În clădirea care găzduiește actualul Muzeu de Științe ale Naturii a fost organizat primul muzeu din Tîrgu Mureș, în 1893. La acea vreme, la nivel regional, era singurul muzeu dedicat industriei din întreaga Transilvanie, cunoscut sub numele de Muzeul Industriei Secuiești.

Ca stil, clădirea se încadrează în arhitectura neoclasică, elemente reprezentative putând fiind observate ușor doar privind fațada. Simplitatea și simetria, cele două principii fundamentale ale stilului se răgăsesc într-un totul aici. Clădirea a fost construită între anii 1890-1893.

Bazele Muzeului de Științe se pun în 1952, o dată cu sosirea primului biolog. În 1965, prin laboratorul de taxidermie, au fost naturalizate piesele expuse în actuala colecție a muzeului. Expoziția principală a fost deschisă pentru public în 1988.

În prezent, Muzeul deține o valoroasă și importantă colecție împărțită pe mai multe sectoare tematice: paleontologie, minerologie-petrografie, plante inferioare și superioare, animale nevertebrate și vertebrate. În total, aproximativ 60000 de piese conservate în condiții optime în clădirea secundară a muzeului.

De-a lungul anilor, personalul de specialitate s-a ocupat de formarea și îmbogățirea colecției științifice, prin cercetare, achiziții sau donații, precum și de valorificarea cultural-educativă a bunurilor.

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-16:00;
SÂMBĂTĂ 09:00~14:00; DUMINICĂ 09:00-13:00

Muzeul Colțul Izrael

Strada Aurel Filimon nr. 23

Muzeul a fost inaugurat pe data de 25 iunie 2018 și a fost realizat după proiectul istoricului Karácsonylstván, de la Muzeul Județean Mureș. Clădirea găzduiește sediul comunității evreiești din Tîrgu Mureș și păstrează vie amintirea și contribuția evreilor la formarea și identitatea orașului, timp de aproape 3 secole de istorie.

La intrare, este așezată o fotografie imensă de grup, înfățișând evrei și creștini din Borsec -dovadă a bunei conviețuiri a celor două confesiuni religioase.

Prima încăpere reproduce o locuință tipică de familie evreiască înstărită de la începutul anilor 1900, precum și un pian, obiecte casnice, steaua lui David. În centru, sunt expuse Torah și Talmudul (lucru nemaiîntâlnit la alte muzee).

Colecție: fragmente din Torah, cărți ale rabinilor, obiecte din gospodării, bunuri ale unor persoane deportate, albume de fotografii de familie, fotografii de arhivă cu meșteșugari, portrete ale unor personalități de renume din Tîrgu Mureș și mărturii ale supraviețuitorilor Holocaustului, școala evreiască.

Știați că:

- *În acest colț izraelian puteti găsi o bucată de lemn din fosta casă de rugăciuni evreiască din satul Nazna, cu inscripție în ebraică; o fotografie-document cu cea mai veche sinagogă din oraș, 1747.*
- *O machetă a orașului Tîrgu Mureș din anul 1944, reproduce momentul din 6 iunie al acestui an, când s-au stins luminile în casele locuite de evrei, la ultimul transport care pleca spre lagărul din Aushwitz.*
- *Pot fi văzute fotografii mărite cu personalități evreiești din Tîrgu Mureș, ca Albert Bürger (fabrica de bere, Palatul Bürger devenit restaurantul Cocoșul de Aur, restaurant, o grădină de vară), regizorul Györgz Harag, fondatorul Teatrului de păpuși Antal Pál, poetul Ernö Salamon, compozitorul Gyorgy Ligeti.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Sinagoga Mare Status Quo Ante

Strada Aurel Filimon nr. 23

Sinagoga Mare - sau Templul Mare - este unul dintre monumentele istorice ale orașului, ce face parte din Patrimoniul Național al României, începând cu anul 2010. Sinagoga a fost construită în perioada dualismului austro-ungar, între anii 1899-1900, în stil eclectic, de către arhitectul evreu Jakob Gärtner, la inițiativa comunității evreiești „Status Quo", comunitate desprinsă de cea ortodoxă a evreilor transilvăneni din sec. XIX.

Templul prezintă în elevație un volum care, prin masivitatea turlelor octogonale cu cupolete, împreună cu turla mare cu rozete pe toată suprafața, constituie un element de frumusețe și de ambient arhitectural.

Marea rozetă centrală este amplasată deasupra a trei arce care formează porticul intrării principale. Un text din Vechiul Testament este scris deasupra pe o rozetă „Casa mea va fi o casă de rugăciune pentru toate popoarele".

Pe cele trei turle octogonale laterale se află, în vârf, Steaua lui David, iar pe cele două turnuri mici se află câte o rozetă florală, pe când cupola centrală și cupolele turnurilor au formă de bulbi.

Sinagoga Mare
Status Quo Ante

Interiorul este amplu, decorat cu rozete florale, profiluri dantelate, cu elemente decorative de inspirație musulmană.

Ambianța interioară amintește de o biserică catolică situată la intersecția romanticului cu goticul și barocul. Se remarcă elementele traforate ale balustradelor de la tribună, galeriile etajului, ca și decorația interioară în ansamblu.

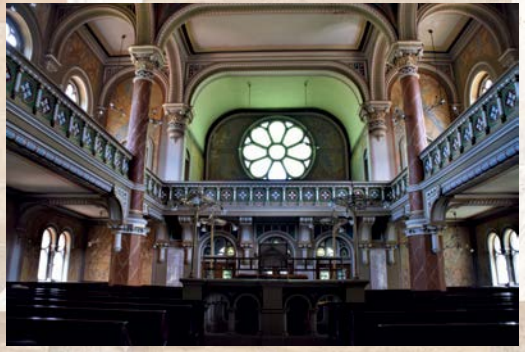

La aspectul elevat al interiorului contribuie și mobilierul așezat în patru șiruri de bănci, care se înscriu organic în structura de plan a parterului. Capacitatea Templului este de 522 de locuri, dintre care 314 locuri la parter pentru bărbați și 238 de locuri la balcon pentru femei.

Scările interioare se află sub turnuri și duc spre balcon.

Pe plafoanele centrale sunt stele viu colorate, având în centru Steaua lui David.

Știați că:

- *Datorită faptului că municipiul Tîrgu Mureș a fost una dintre acele localități din Ardealul de Nord de unde au fost deportați evrei în lagărul de exterminare de la Auschwitz, pentru veșnica lor aducere aminte a fost amplasat un monument de marmură albă cu o placă comemorativă, situat în partea de răsărit a templului. Scris în ebraică, textul este tradus în limba română și amintește pentru eternitate următoarele lucruri „Numărul sfinților (martirilor) din orașul nostru este de 5.943. Și piatra din zid strigă de durere și tot poporul evreu deplânge exterminarea părinților noștri și a celor dragi nouă care au fost asfixiați și arși la Auschwitz în anul 5704 (1944)”.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-12:30

Intenția și ora de vizitare se anunță înainte cu cel puțin o zi la numerele de contact de pe site.

Monumentul Holocaustului

Strada Morii nr. 2

Monumentul emoționant, din bronz, este opera sculptorului local Izsák Márton. A fost dezvelit pe 4 mai 2003în amintirea victimelor exterminării naziste din Transilvania de Nord, evocând soarta tragică a evreilor din Tîrgu Mureș și împrejurimi, uciși în lagărele morții.

Statuia înfățișează un grup de evrei de toate vârstele, victime ale ororilor holocaustului. Fiecare personaj transmite, într-un mod deosebit de emoționant, disperarea, frica, unitatea și ruga. Privirea ridicată spre cer a femeii cu un copilaș în brațe sugerează speranța în divinitate ca singura soluție de salvare, dar și resemnarea asupra sorții. Pacea bebelușului din brațele sale este simbol al speranței concretizată în generațiile care vor veni. Personajele se strâng în brațe unul pe altul, într-o unitate protectoare care transmite mesajul: ne avem unii pe alții, trecem peste această grea încercare împreună.

La inaugurare, pe monument a fost amplasată o placă pe care se menţiona că atrocităţile au fost comise de guvernul fascist maghiar care conducea Ardealul de Nord în 1944. Plăcuța a stârnit protestele unor etnici maghiari din oraș care susțineau că inscripția reflectă doar parțial adevărul istoric. Odată cu restaurarea soclului aceasta a fost înlăturată. Pe soclul monumentului actual a rămas o inscripție bilingvă în limba ebraică și engleză: „Amintește-ți de holocaust”.

Monumentul este deosebit și datorită compoziției sale, dar mai ales datorită impresiei puternice pe care o are asupra privitorului: trezește compătimirea fiecărui privitor față de grele încercări prin care a trecut poporul evreu, ne amintește tuturor cât de ușor se pot produce chiar și astfel de atrocități, transmițând mesajul „Să nu lăsăm ca așa ceva să se întâmple din nou!” Aduce totodată și un puternic mesaj pacifist.

Știați că:

- *Este bazat pe o lucrare și planuri produse inițial pentru localitatea Dej în 1947. Macheta statuii creată în 1955 de Izsák Márton din ghips se află la Muzeul de Artă din Tîrgu Mureș.*
- *Artistul care a creat Monumentul holocaustului, Izsák Márton, a fost și el una din victimele celui de al doilea război mondial, făcând parte din convoaiele celor deportați, dar care a avut șansa supraviețuirii.*

Bustul lui Aurel Filimon

Strada Bartók Béla

Bustul lui Aurel Filimon a fost amplasat în locația actuală în anul 2014

Aurel Filimon s-a născut în comuna Monor, din actual județ Bistrița-Năsăud. Între 1898-1910 începe studiile la Școala civilă Bistrița, iar apoi la Școala Normală Deva.

Profesează ca învățător în comuna Vișeul de Sus, din Maramureș, concomitent adunând folclor literar din regiune, reușind să compună o colecție de peste 2700 de piese. El ține o legătură strânsă cu directorul Bibliotecii Academiei Române. La 21 de ani devine membru al Societăților Maghiare de Etnografie, de Geologie și de Științe Naturale.

În 1913 începe studiile superioare la Budapesta și Berlin și este încadrat în colectivul științific al Muzeului Național Etnografic din Budapesta. După declanșarea Primului Război Mondial el revine în țară, unde devine asistentul lui Al. Tzigara-Samurcaș, la Muzeul Național de Artă.

În 1917, după ocuparea Bucureștiului, fiind considerat dezertor, este închis la Sibiu și Cluj; după eliberare se mută la Tîrgu Mureș, unde începe perioada sa de aur în cercetare.

Încă 1918 propune înființarea unui muzeul de arheologie și etnografie la Tîrgu Mureș și începe cercetările sale asupra vieții culturale românești din zonă. În 1921 este numit custodele noului muzeu. În perioada interbelică el constituie o colecție impresionantă de carte românească în biblioteca orășenească.

În 1931 susține deschiderea unui muzeu de științele naturii și duce o activitate publicistică consistentă, atât pe plan național, cât și local. Instaurarea regimului horthyst în Transilvania de Nord, din 1940, îl obligă să se refugieze la București.

Știați că:

- *În 1924 descoperă depozitul de bronz de la Suseni. Printre descoperirile arheologice din acest sit este și Fibula de la Suseni, descoperire devenită simbol al județului, figurând pe actuala stemă a județului Mureș.*

Teatrul Național

Piața Teatrului nr. 1

Teatrul Național din Tîrgu Mureș, ridicat la acest rang în 1978, funcționează într-o clădire integrată într-un ansamblu arhitectural modernist și a fost inaugurat în 1973.

Pentru construirea clădirii Teatrului Național au fost demolate două clădiri ale comunității evreiești: o veche sinagogă și casa rituală a sacrificiilor (abatorul păsărilor). Clădirea fost construită de Trustul de Construcții-Montaj din Tîrgu Mureș, după proiectul arhitecților bucureșteni Constantin Săvescu (șef de proiect), Mihaela Savu și Vladimir Savu.

Clădirea Teatrului are plan în L, cu latura principală (latura scurtă) spre Piața și latura lungă spre strada Aurel Filimon. Latura principală, vizibilă din Piața teatrului, este ocupată de sala de spectacole și spațiul de recepție, dezvoltat pe două niveluri. Latura dinspre str. A. Filimon a clădirii, cu trei niveluri, este ocupată de spațiile de pregătire a spectacolelor, grupate pe trei laturi ale unei curți interioare; spațiile necesare pregătirii, depozitării și manevrării decorurilor sunt amplasate pe cea de-a patra latură a curții și în curtea interioară.

Poarta de alamă a fost realizată de sculptorul local Hunyadi László. Ferestrele și elementele decorative sunt stilizări ale unor motive populare românești și secuiești.
Pereții foaierului superior sunt decorați cu tapiserii uriașe, cusute manual de țăranii din nordul Moldovei, conform proiectului Aspasiei Burduja.

Teatrul Național

Sala Mare a Teatrului Național Tîrgu Mureș (o sală de tip italian) are o capacitate de 598 de locuri, Sala Mică - 100 de locuri, iar spațiul alternativ - Sala Parking, dispune de aproximativ 200 de locuri și oferă diverse posibilități de amplasare a scaunelor.
Pentru realizarea acestei clădiri monumentale, echipa de designeri a primit Premiul Arhitecților Români pentru anul 1973.

Teatrul Național din Tîrgu Mureș are două secții:
română (Compania Liviu Rebreanu) și maghiară (Compania Tompa Miklós).

Spațiul care astăzi este Piața Teatrului a fost cândva o mică oază de verdeață, amenajată în anii 50: Parcul Lázár Ödön. Erau copaci mari, un restaurant - Restaurantul Harghita - cu mese în spațiu deschis, o mică bibliotecă pentru copii, pavilionul orchestrei orașului, cinematograf de vară în aer liber, unde se proiectau diverse filme, o scenă pentru dansuri populare unde toată lumea a putut dansa. Există încă oameni care își amintesc cu drag de acest parc ca spațiu de relaxare și participare la activități culturale. Toate au fost desființate odată cu începerea lucrărilor la Teatrul Național, în 1971.

Pe spațiul din fața clădirii teatrului au fost amplasate sculpturi ale artiștilor Mac Constantinescu (Tragedie și Comedie), Kulcsár Béla (Geneza), Zagyva László (grup statuar de muze) și Gavril Şedran (Cochilia).

Știați că:

- *Teatrul Național din Tîrgu Mureș poate fi considerat ca inițiatorul unui nou stil regional în arhitectura modernă din România? Ulterior, acest stil a fost folosit la crearea construcțiilor din multe centre urbane din țară.*

Accesul în interiorul clădirii este posibil la reprezentațiile celor două companii, dar și la alte evenimente pe care aceasta le găzduiește.

Palatul Toldalagi

Piața Trandafirilor nr. 11

Fără îndoială, Palatul lui Toldalagi László (1717-1779) este cea mai cunoscută și apreciată casă nobiliară. Terenul a fost dobândit de conte împreună cu soția sa, contesa Wass Katalin, în anul 1742, însă doar în 1759 este pusă piatra de temelie a construcției, datorită opoziției Magistraturii.

Proiectantul clădirii a fost arhitectul francez Jean Louis D'Orr, iar sculptura edificiului a fost realizată de către Schuchbauer Antal. Dintre sculpturile baroce realizate de artist remarcăm capul de turc, situat pe frontispiciul clădirii. Ancadramentul de piatră la patru uși este realizat de Romanus Lehel. Sobele, adevărate lucrări de artă, sunt realizate de meșterii Cera János și Jambor Sámuel, iar sticlăria procurată de la Sterza este montată de meșteri din Sighișoara.

Alcătuită din subsol, parter, mezanin și etaj, construcția este de formă dreptunghiulară, iar în interior circumscrie o curte dreptunghiulară. Parterul este despărțit de etaj printr-o cornișă a cărei liniatură primește accentele profilelor superioare ale lesenelor. Deasupra cornișei se înalță pilaștrii înzestrați cu capiteluri. Ferestrele au formă mai alungită și sunt mai bogat ornate. Acoperișul, în două ape, are unghiul de pantă frânt, partea inferioară având lucarne de formă ovoidală, cu chenare de piatră cioplită, bogat decorate. Deasupra lucarnelor se află câte un cap sculptat. În mijlocul părții centrale se înalță frontul de formă aproximativ trapezoidă; motivul decorativ îl formează cele două scuturi heraldice, ale familiei, îngemănate în partea superioară printr-o coroană puternic reliefată.

Palatul Toldalagi

Accesul în clădire este asigurat printr-un coridor. Prin scara principală și cea secundară se ajunge la etaj, care are un coridor ce mărginește curtea interioară. Spre piață se află o sală mare de recepții, fiind însoțită de una mai mică. Salonul este direct legat de galeria curții interioare, de unde se pătrunde și în încăperea de pe latura vestică. Întreg etajul, inclusiv galeria, este tăvănuit. Salonul și celelalte încăperi au elemente de decor plastic, formate din tavene casetate și stucături cu motive florale la pereți și deasupra ferestrelor.

Palatul a adăpostit, în timp, diferite instituții - de la tipografia din 1786, bancă în 1920, la secția etnografică și artă populară în 1984, devenind muzeu în 1994.

De-a lungul timpului, clădirea cunoaşte unele modificări; prin lucrările de restaurare, realizate în anii 1985-1987, edificiul a reprimit aproape în întregime aspectul inițial avut, rămânând cea mai valoroasă clădire de locuit provenită din perioada barocă.

În prezent, găzduiește Secția de Etnografie a Muzeului Județean Mureș.

Muzeul de Etnografie și Artă Populară

Piața Trandafirilor nr. 11

Aurel Filimon (etnograf, părintele cercetării etnografice din județ) a reușit, în aprilie 1934, să deschidă Muzeul de Arheologie și Etnografie în Palatul Culturii, dar își închide porțile în 1940.

El este și principalul donator, oferind la înființarea secției o mare parte din patrimoniul inițial.

În 1984, Secția de Etnografie și Artă Populară se redeschide publicului în noua locație - Palatul Toldalagi - prin expoziția „Vechime, unitate, continuitate, originalitate în etnografia și arta populară din județul Mureș” care se păstrează și astăzi și care exprimă varietatea în unitate a pieselor, reprezentând interculturalitatea locală și oferind contact cu satul mureșean tradițional.

Muzeul a achiziționat și conservat mărturii materiale ale culturii populare din ținuturile zonei Mureșului Superior, Câmpiei Transilvaniei și zonei Târnavelor, deținând aproximativ 6000 de obiecte.

Muzeul de Etnografie și Artă Populară

Muzeul are 8 săli de expoziție.

Turul începe cu familarizarea cu lumea satului și a principalelor ocupații (agricultura, creșterea animalelor), trecând apoi la ocupațiile secundare (pescuit, vânătoare); continuă cu meșteșugurile populare (prelucrarea lutului și a lemnului, țesăturile). Expoziția cea mai extinsă este cea a portului popular (sfârșitul secolului XIX- începutul secolului XX).

Colecții valoroase: obiecte din lemn, săpăligă neolitică din corn de cerb, barca monoxilă folosită la pescuit, vasele în suluri de lut, piese ceramice, unelte, țesături, ștergare, covoare, furci de tors, lăzi de zestre, ace din oase de animal, piese de port popular, icoane pe sticlă și lemn etc.

În 2013 a fost organizată expoziția permanentă „Târgurile tradiționale-locuri de schimburi comerciale și culturale” cu expunere de mărfuri de la târgurile anuale din prima jumătate a secolului XX.

Știați că:

- *Secției i se datorează realizarea albumului fotoetnografic*
- *„Un secol de istorie locală în imagini” (2011), care cuprinde fotografii vechi de familie, din arhive personale.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-16:00;
SÂMBĂTĂ 09:00~14:00; DUMINICĂ 09:00-13:00

Turnul fostei Biserici Franciscane

Piața Trandafirilor (Piața Teatrului)

Turnul stă mărturie unui trecut îndepărtat, amintind de vechea biserică franciscană, construită de călugări în secolul al XVIII-lea.

Ordinul franciscan a fost cel mai răspândit ordin monahal catolic medieval din Transilvania; prima atestare documentară a franciscanilor în Tîrgu Mureș datează din anul 1316. Călugării acestui ordin aveau ca norme de conduită sărăcia și umilința. Alungați în 1550 din oraș, franciscanii au revenit două secole mai târziu și, din fondurile ordinului, dar și din donații, au început construcția bisericii, finalizată în anul 1777.

Turnul bisericii a fost adăugat mai târziu, în anul 1802, de către arhitectul Topler Janoș și este realizat în stilul baroc specific acelei perioade. Impune atât prin dimensiune, cât și prin decorațiunile exterioare. Elementul cel mai important al acestuia este statuia Sfântului Francisc, ocrotitorul ordinului, care este amplasată în interiorul fațadei.

Biserica și mănăstirea au fost demolate în 1971, odată cu începerea construcției Teatrului Național. Din mănăstire s-au păstrat zidurile fundației și turnul, în spatele căruia se află intrarea în cavoul călugărilor. Călugării au primit o clădire nouă în strada Milcovului unde, utilizînd vechile ferestre pictate aduse aici după demolarea vechii biserici, au construit noua biserică, sfințită în 1972 și dedicată Sfîntului Emeric.

Știați că:

- *Potrivit Repertoriului Arheologic Național (RAN) pe locul fostei mănăstirii a existat o locuire în perioada romană, prima datare cunoscută a mănăstirii care a existat pe acest loc este în secolele al XIV-lea și XV-lea?*
- *Sub actuala Piață a Teatrului există un cavou, care adăpostește atât mormintele călugărilor din franciscani, precum și pe cele ale personalităților de atunci?*
- *Există și zvonuri care spun că ar exista tuneluri secrete care pornesc din dedesubturile fostei biserici, care ar face legătura cu mai multe zone ale orașului? Aceste ipoteze nu au fost însă confirmate.*

ESTE DESCHIS PERMANENT PENTRU VIZITATORI.

Statuia ecvestră a lui Avram Iancu

Piața Trandafirilor nr. 1

Statuia realizată în piatră este situată în fața Catedralei Ortodoxe „Înălțarea Domnului". Monumentul ecvestru îl înfățișează pe Avram Iancu, supranumit „Crăișorul Munților" și este opera sculptorului român Florin Codre.

Avram Iancu s-a născut în anul 1824 și a absolvit cu calificative maxime toate formele de învățământ, inclusiv Facultatea de Drept de la Cluj (1846). În 1848 era cancelarist la Tabla Regală din Tîrgu Mureș, împreună cu Alexandru Papiu Ilarian.

În preajma izbucnirii revoluției pașoptiste, el făcea parte din fruntașii intelectualității românești transilvănene, luptătoare pentru emancipare socială și națională. Avram Iancu a deschis calea spre deșteptarea națională, pregătind calea spre Marea Unire ce va avea loc în 1918.

Ideea realizării unui monument care să-l înfățișeze pe Avram Iancu a apărut imediat după moartea acestuia. Au urmat o serie de inițiative pentru strângerea fondurilor necesare, dar până la Unirea din 1918 toate campaniile s-au soldat cu eșec.

În anul 1925 subiectul revine în discuție. Printre condițiile impuse participanților la concursul de proiecte, amintim: statuia să fie executată în bronz, să-l reprezinte pe Avram Iancu conform înfățișării din anii 1848-1849, înălțimea statuii fără soclu să fie de două ori mărimea naturală a personajului simbolizat, iar eventualele basoreliefuri să conțină motive românești.

Monumentul a fost inaugurat doar la 10 mai 1930, în cadrul unei adunări solemne. După semnarea Dictatului de la Viena, mai mulți intelectuali români, îngrijorați fiind de soarta monumentelor care cinsteau aspecte din istoria românilor, au hotărât să strămute statuia lui Avram Iancu în localitatea Câmpeni din județul Alba, localitate simbol pentru viața lui Avram Iancu.

Deși după anularea Dictatului, statuia a fost readusă la Tîrgu Mureș. Abia în 1978, a fost dezvelit un alt monument ecvestru înfățișându-l pe Avram Iancu, situat în aceeași piață, însă la polul opus.

Știați că:

- *·După 1852, Avram Iancu se retrage din viața publică și cade într-o depresie profundă, iar în momentele sale de luciditate, Iancu adesea spunea „Eu nu mai sunt Iancu, eu sunt umbra lui. Iancu e mort."*

Catedrala ortodoxă „Înălțarea Domnului”

Piața Trandafirilor nr. 1

Catedrala mare ortodoxă este cel mai mare edificiu religios din Tîrgu Mureș și are hramul „Înălțarea Domnului”. Catedrala a fost construită în centrul orașului (în prezent Piața Trandafirilor) între anii 1925 – 1934, la inițiativa protopopului Ștefan Rusu care, încă din anul 1907, a inițiat strângerea din donații a banilor necesari ridicării unei biserici ortodoxe.

Piatra de temelie a viitoarei catedrale s-a pus la 10 mai 1925, fiind prezenți, printre alții, episcopul Nicolae Ivan, Alexandru Lapedatu - ministrul Cultelor și cunoscutul poet transilvan Octavian Goga.

Biserica a fost construită după planurile arhitectului Victor Vlad de la Politehnica din Timișoara, în stil neobizantin, în formă de cruce greacă. Configurarea interioară aparține lăcașurilor de cult ortodoxe: pronaos, naos și altar, dar a fost eliminat peretele dintre naos și pronaos. Deasupra pronaosului și a brutelor laterale ale naosului se află balcoane susținute de coloane din marmură, decorate cu motive geometrice și vegetale, sculptate în relief. Cupolele au tambururi decorate cu firide. La exterior, pe fațada principală, frontonul semicircular are ferestrele așezate sub formă de cruce.

Catedrala ortodoxă
„Înălțarea Domnului"

Construcția iconostasului a fost realizată în 1934 de Traian Bobletec din Nazna și pictat de pictorul Virgil Simonescu din Lugoj.

Decorarea interioară cu fresce s-a făcut prin respectarea principiilor picturale bizantine, dar lipsa fondurilor a făcut ca din proiectul de ansamblu să fie pictat până în momentul sfințirii (2 decembrie 1934) doar cupola, pictată de Aurel Ciupe,Alexandru Pop și Anastasie Damian. Finalizarea picturii a avut loc în perioada 1970-1986, fiind realizată de un colectiv coordonat de Nicolae Stoica.

Absida altarului este un impresionant mozaic de 12,30 m înălțime, înfățișând-o pe Maica Domnului cu Pruncul.

Cupola centrală prezintă un vitraliu înfățișându-l pe Hristos binecuvântând.

Clopotele catedralei au fost prelucrate la Timișoara.

Pereții pronaosului prezintă imagini ale sfinților mitropoliți ai Transilvaniei din secolul al XVII-lea, Ilie Iorest și Sava Brancovici, încadrați de 12 medalioane care conțin imaginile celor mai importante biserici ortodoxe din Ardeal.

Știați că:

- *Catedrala a fost construită pe locul Fântânii Cântătoare a lui Bodor Péter?*
- *Construirea bisericii a fost posibilă după 1922, când conducerea administrației locale a fost preluată de Emil Aurel Dandea?*
- *Catedrala deține cea mai mare suprafață pictată într-o biserică din România?*
- *A fost primul monument românesc ridicat după Unirea din 1918?*

Accesul este posibil și înafara oficierii serviciului religios.

Statuia lui Bernády György

Piața Bernády

Statuia lui Bernády György este un monument realizat de sculptorul Bocskai Vince, care a fost dezvelit în centrul orașului Tîrgu Mureș în 1994, în onoarea primarului care a reușit să schimbe radical imaginea orășelului de început de secol, reprezentând necontenit interesele cetățenilor. Monumentul este situat pe Piața Bernády în fața Casei Teleki și în vecinătatea Bisericii Reformate din Cetate.

Ideea ridicării monumentului datează din 1990.

Bernády György (1864-1938) – farmacist și jurist de profesie – a avut o carieră politică atât ca deputat în Parlamentul Ungariei și al României după 1918, cât și ca primar al urbei noastre, în două etape diferite: 1902-1913 și 1926-1929.

Se poate vorbi de un cult al primarului, deoarece numele lui se leagă de importante realizări urbanistice: modernizarea orașului prin ridicarea de noi clădiri administrative (amintim Palatul Administrativ și Palatul Culturii), crearea sistemului public de apă și energie electrică, realizarea canalizării, asfaltarea drumurilor, proiectarea a 117 noi străzi și vinderea a 3000 de parcele pentru construirea de noi case, construirea fabricii de cărămidă pentru nevoile orașului. A dat o importanță deosebită sistemului de învățământ, construind 5 școli, punând și bazele principalelor instituții de studii superioare din oraș.

A construit și sedii pentru instituțiile de stat vechi și nou înființate: Serviciul de Gospodărie Comunală, Camera de Industrie și Comerț, Casa de Copii și Palatul Pensionarilor.

Știați că:

- *Primarul Bernády are mai multe reliefuri amplasate în municipiul Târgu Mureș: operele lui Pál Péter pe clădirea Fundației Bernády din strada Horea (1996), László Hunyadi-Levente Kiss pe clădirea din strada Revoluției, nr. 31 (1999), Sándor Kolozsvári Puskás în holul Prefecturii (2002), lui Levente Kiss în Amfiteatrul Bernády din Liceul Teoretic „Bolyai Farkas” (2004)?*

Casa Teleki
„Palatul de sub cetate”

Piața Bernády György nr. 3

Casa Teleki a fost reședința contelui Domokos Teleki din Târgu Mureș, În prezent, clădirea se află în proprietatea Bisericii Reformate și adăpostește sediile Protopopiatelor Mureș și Mureș-Câmpie.

Terenul unde se află casa a devenit proprietatea contelui Domokos Teleki de Szék, prefectul comitatului Turda, în 1787. Construcția palatului în stil baroc a început în 1801 și a fost finalizată, conform unor documente, în anul următor, însă placa comemorativă datează finalizarea în 1803. Terasa interioară este căptușită cu coloane de piatră sculptată. De-a lungul timpului a fost modificată de mai multe ori, fiindu-I alterată linia stilistică, fațada conservând, totuși, o bogată ornamentație de sorginte barocă.

În piața din fața clădirii a fost amplasată în 1994 statuia primarului Bernády György.

La fel ca toate casele aristocratice nobile, Casa Teleki era scena adunărilor și spectacolelor muzicale, frecventate adesea și de matematicienii Bolyai Farkas și Bolyai János.

Știați că:

- *În iarna anului 1849, generalul Bem și-a stabilit cartierul general, de unde în 30 iulie 1849, împreună cu Petőfi Sándor, a pornit la Albești, unde a avut loc bătălia dintre trupele țariste și revoluționare.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI-VINERI 9:00-17:30; SÂMBĂTĂ ~ DUMINICĂ 09:00-15:30

Casa Memorială Avram Iancu

Strada Avram Iancu nr. 23

Inaugurată în 2009, casa memorială este un muzeu de istorie dedicat perioadei petrecute de Avram Iancu în Tîrgu Mureș. Activitatea culturală se desfășoară într-un spațiu restrâns, compus din două camere, și dispune de un punct muzeistic deschis vizitatorilor, ce amintește de Revoluția de la 1848, dar și de biografia lui Avram Iancu.

Aici a locuit Avram Iancu împreună cu Alexandru Papiu Ilarian și Petru Popovici între anii 1847-1848, lucru amintit printr-o placă de marmură, montată lângă fereastra de mijloc a fațadei principale.

Muzeul găzduiește o serie de publicații, fotografii și informații legate de Obârșiile Iancului, Studiile Iancului la Cluj și la Tabla Regească, Revoluția din 1848, Luptele Legiunilor Iancului etc. și picturi legate de Avram Iancu, zis si Crăișorul Munților.

Câteva hărți indică principalele lupte date de Avram Iancu în Transilvania și fotografii cu membrii Comitetului Național Român constituit la Marea Adunare Națională de la Blaj.

Știați că:

- *Amenajarea Casei Memoriale „Avram Iancu" a fost realizată în totalitate cu ajutorul și sprijinul competent al Muzeului Județean de Istorie?*
- *-Avram Iancu a fost cancelarist la Curtea de Apel și în același timp efectua stagiul de practicant în avocatură la Tabla Regească, aceasta fiind denumirea populară a Curții de Apel?*

PROGRAM DE VIZITARE: MIERCURI- 11:00-19:00; JOI-11:00-17:00;

Bustul lui Borsos Tamás

Strada Avram Iancu (în fața intrării în Cetatea Medievală)

Borsos Tamás de Ozd (n. Tîrgu Mureș, 14 iunie 1566 - d. ?) a fost judele orașului între anii 1599-1604, iar mai târziu - emisar al principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen la Poarta Otomană. Borsos este considerat de unii cercetători drept adept al sabatarianismului, religie apărută în Principatul Transilvaniei în urma reformei protestante, acceptând ideile unitarianismului și, în paralel, reevaluând rolul Vechiului Testament. Sabatarienii au început să țină treptat tradițiile evreiești.

La 5 mai 2012, bustul din bronz al fostului prim-judecător al urbei, Tamás Borsos, a fost furat (a doua oară) din fața cetății medievale din Tîrgu Mureș. Tamás Borsos a fost unul din inițiatorii construirii cetății medievale, după ce, în anul 1601, orașul fusese devastat de către forțele armate ale generalului Basta, din cauză că orașul Tîrgu Mureș l-a sprijinit pe Mihai Viteazul în lupta de la Șelimbăr. Ca urmare a acestui atac, Tamás Borsos a obligat cele 32 de bresle meșteșugărești existente în oraș - după modelul cetății brașovene - să suporte cheltuielile aferente apărării orașului. La inițiativa și insistențele lui a fost ridicată între 1602-1652 cetatea, iar Tîrgul Mureș a obținut rangul de oraș liber regesc (în maghiară szabad királyi város, iar în latină libera regiae civitas) la 29 aprilie 1611.

Inițial, bustul din bronz încastrat într-o ramă din calcar sculptată de Kiss Levente, a fost ridicat la dreapta Bastionului Blănarilor și Lăcătușilor, construit în anul 1629. Monumentul a fost dezvelit în 23 iunie 2000.

Pe arcul frânt din calcar stă scris: „In memoriam aedificatoris arcis".
În luna octombrie a aceluiași an, bustul furat a fost refăcut și reașezat la locul inițial.

Știați că:

- *Stema familiei Borsos a fost amplasată în aula Primăriei (azi sediul Consiliului Județean și Instituției Prefectului) construită între 1906-1908.*

Cetatea medievală

Piața Bernády György nr. 5
Str. Avram Iancu
Bulevardul Cetății

Cetatea medievală din Tîrgu Mureș a fost construită în două faze: inițial, fusese ridicată pentru stăvilirea secuilor, în 1492. De fapt, fusese un castel cu un zid de apărare și bastioane menite ocrotirii mănăstirii și bisericii din incinta sa. Zidurile au fost distruse pe vremea lui Mihai Viteazul și a generalului Basta.

Forma actuală și-a primit-o pe vremea năvălirilor barbare, când Tamás Borsos, refugiat în cetatea din Brașov, a văzut în ce constă puterea unei cetăți fortificate. Revenit acasă, le-a propus conducătorilor urbei să refacă cetatea târgumureșană după modelul brașovean. Astfel, primind aprobarea înaintemergătorilor István Bocskai, Gábor Báthori și Gábor Bethlen, a început construirea cetății cu un plan pentagonal.

Se încadrează în tipologia fortificațiilor premoderne, făcând trecerea de la modelul medieval de arhitectura militară - corespunzător goticului - la cel modern, apărut odată cu stilul baroc.

Urmând modelul brașovenilor, și târgumureșenii au cerut sprijinul breslelor urbei; astfel, putem vorbi de Bastioanele Cizmarilor (1620), Cojocarilor și lăcătușilor (1629), Dogarilor (1640), Măcelarilor (1656), Croitorilor (1640), precum și Bastionul porții (1613) și Bastionul Báthory (1620).

Cetatea medievală

Bastioanele sunt legate între ele de un zid lung de 900 m și înalt de 9-10 m, zid ce prezintă orificii de tragere. Până în 1910, cetatea a fost înconjurată de un șanț cu apă.

În anul 1704, cetatea ajunge în mâinile curuților, iar în 1711 este ocupată de oastea austriacă. Atunci se construiesc cazărmi, diferite depozite, grajduri.

Din 1994, în Bastionul Porții funcționează un muzeu de istorie locală.

În zilele noastre acest spațiu găzduiește manifestări culturale de referință.

Știați că:

- *În cetate a fost descoperită cea dintâi Primărie a orașului Târgu-Mureș. Clădirea a fost înglobată în Comandamentul Militar care acum e clădirea Muzeului de Istorie și Arheologie.*

PROGRAM DE VIZITARE: LUNI ~ DUMINICĂ 09:30-21:00

Biserica din cetate

Piața Bernády György nr. 3

Biserica din Cetate se înalță dincolo de zidurile cetății, fiind cea mai veche și cea mai mare biserică-monument ridicată în stil gotic din oraș.

Cel mai probabil, prima dată fusese construită mănăstirea franciscană, apoi sanctuarul, urmat de navă și, la final, turnul bisericii. Din vechile clădiri franciscane, astăzi regăsim doar capela și urmele Scholei particula.

Cum biserica franciscană construită în sec. XIV s-a dovedit a fi prea mică, în 1490 se construiește Biserica Mare. Franciscanii rămân în biserica din cetate până în 1556, an în care aceasta le revine protestanților, din porunca regelui Ioan de Szapolya.

Mai întâi, biserica le aparținuse luteranilor, apoi devine a calviniștilor. Singura dovadă a apartenenței sale de odinioară la Biserica romano-catolică o reprezintă crucifixul executat de sculptorul Veit Stoss din Nürnberg.

Din 6 ianuarie 1571, Biserica din Cetate i se alătură Bisericii din Turda în promovarea „libertății religiilor”.

Biserica din cetate

Sanctuarul, transformat în bastion octogonal, primește, în 1446, caracteristici gotice, acesta reprezentând cea mai veche porțiune din monument.

Despre fresca descoperită în timpanul porții sudice, ce reprezintă martiriul Sfântului Leonard [venerat de credincioșii catolici drept sfântul ocrotitor al celor închiși, al vitelor și patron al cailor], se spune că reprezintă singura amintire a picturii religioase medievale din Biserică și din Tîrgu Mureș.

Știați că:

- *Cetatea aa avut inițial șapte fântâni, una dintre acestea alimenta și fântâna cântătoare a lui Bodor Péter?*
- *Aici a fost încarcerat, în 1575, Balassi Bálint, poetul maghiar care, alături de tatăl său, a luat parte la războaiele antiotomane purtate de Casa de Habsburg și a căzut prizonier al principelui Báthory?*
- *Secuii martiri executați în 1854 și-au petrecut ultima noapte în Bastionul Cizmarilor?*
- *Biserica din Cetate l-a avut ca oaspete pe Ioan de Hunedoara, precum și pe Ioan Sigismund?*
- *Francisc Rákóczi al II-lea a fost ales principe al Ardealului în 8 aprilie 1707 în Biserica din Cetate?*
- *În cripta din biserică își doarme somnul de veci cancelarul ardelean (1613- 1678) și istoricul Ioan Bethlen?*

Accesul este posibil deseori și înafara oficierii serviciului religios.

Muzeul de Istorie și Arheologie

Piața Bernády György nr. 8
(Cetatea medievală)

În 1934, Aurel Filimon – unul dintre primii arheologi locali – pune bazele unui muzeu în clădirea Palatului Culturii, realizând totodată, prima expoziție de piese arheologice, alături de obiecte de artă populară.

Secția de Arheologie și Istorie se regăsește azi în interiorul cetății mediavale, în clădirea fostului Comandament Habsburgic. Aceasta este alcătuită din două case din secolul al XVII-lea, care comunică între ele printr-o aripă mediană. Din prima construcție, cea din partea estică, s-au păstrat doar câteva elemente arhitectonice; din cealaltă clădire, din dreapta, datele arheologice și arhitectonice au permis o reconstituire a planimetriei inițiale și identificarea spațiile interioare.

În secolul al XVII-lea, în aripa vestică funcționa primăria orașului. În secolul următor, sub autoritatea habsburgică, construcția a cunoscut modificări arhitecturale, aspectul ei fiind conturat abia după reabilitarea ei în 1877. Tot din acea perioadă datează salonul ofițerilor de la etajul clădirii, unde s-a păstrat pictura murală decorativă originală. Între 2008 și 2014, clădirea a fost renovată de către Muzeul Județean Mureș.

Muzeul promovează patrimoniul local și regional, prin expunerea de vestigii și descoperiri arheologice din județ, care relevă importante aspecte legate de istoria modernă și contemporană a zonei.

În prezent, organizarea de expoziții reprezintă principala modalitate de promovare și valorificare a patrimoniului muzeal. Secția de Arheologie și Istorie are un patrimoniu complex, alcătuit din piese prețioase. În cadrul ei, arheologi, cercetători medieviști, muzeografi de istorie contemporană, valorifică patrimoniul muzeal prin diferite expoziții temporare. De asemenea, sunt organizate ateliere de pedagogie muzeală pentru copii și tineri.

Depozitele muzeului conțin: documente, colecții de numismatică, de știință și tehnică, de istorie (memoriale, fotografii vechi, arme, uniforme), obiecte de artă decorativă aparținând diferitelor centre meșteșugărești sau unor mărci de referință - faianță, porțelanuri, sticlă.

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 9:00-16:00;
SÂMBĂTĂ 09:00~14:00; DUMINICĂ 09:00-13:00

Muzeul Universității „George Emil Palade”

Incinta Cetății Medievale

Situat în interiorul cetății medievale din Tîrgu Mureș, are ca scop conservarea și promovarea moștenirii academice.

Inaugurat la 24 ianuarie 2021, muzeul oferă o imagine amplă asupra trecutului celor două universități locale, înainte și după fuzionarea din anul 2018, când a fost înființată Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”.

Muzeul are șapte zone expoziționale: istoricul și evoluția delor două universități; zona dedicată cercetării și activității științifice; o vitrină dedicată Bibliotecii și Editurii și un spațiu destinat facultăților, exponate specifice activității profesionale.

Regăsim vase de lut descoperite în incinta fostului Institut Pedagogic de 3 ani, fragmente de sticlă romană, inscripții descoperite în castrul Legiunii a-V-a Macedonica de la Potaissa, carte veche, instrumente de măsurare și de control, echipamente, truse și aparatură din domeniul medicinei, farmaciei sau medicinei dentare. Muzeul dispune și de o colecție de registre, manuale sau suporturi de curs utilizate de-a lungul timpului.

Este un muzeu activ, deschis comunității prin proiecte culturale și implicarea în evenimentele locale, dar dedicat și studenților și universitarilor, prin stagii de practică sau voluntariat. Tururile ghidate sunt asigurate de studenții și masteranzii de la specializarea istorie.

PROGRAM DE VIZITARE:: VINERI, ÎN INTERVALUL ORAR 14:00 – 17:00

Statuia lui Kőrösi Csoma Sándor

Intersecția str. Nicolae Iorga și Bulevardul Cetății

Explorator și filolog secui din Transilvania, s-a născut la 27 martie 1784 și s-a stins din viață la 11 aprilie 1842, la Darjeeling, India.

După primii ani la școala din localitatea natală, Csoma a continuat studiile la Colegiul Protestant din Aiud, din 1799. La 22 de ani, a primit o bursă și s-a specializat în filosofie și teologie. În această perioadă a devenit interesat de teoria huno-avaro-ungară și relația cu ungurii, o teorie susținută de unii dintre profesorii săi de la colegiu.

Bun cunoscător al limbilor greacă, latină și maghiară; avea și cunoștințe de ebraică, franceză, română și germană. Ulterior, după terminarea studiilor, a învățat limbile arabă și turcă, slavona și alte limbi clasice.

În 1815, a primit așa-numita „bursă engleză" a colegiului, care i-a permis să studieze la Universitatea din Göttingen, Germania.

Csoma a plecat în marea expediție a vieții lui pe cont propriu în noiembrie 1819, cu un pașaport temporar. Învățând tibetana, el a fost acceptat de o mănăstire budistă din Zanskar din Munții Hindukuș în 1823, unde a aprofundat și budismul.

Între 1827-1834 a fost bursier al guvernului britanic la Ladakh, călătorind încă de două ori în Tibet. Din 1831 a locuit la Calcutta, India.

Știați că:

- *În 1834 a publicat prima gramatică a limbii tibetane, A Grammar of the Tibetan Language, dar și primul dicționar tibetan-englez. El este considerat părintele tibetologiei.*
- *Csoma, care a folosit numele Skander Beg la începutul călătoriei sale, a fost primul european care a ajuns prin Bagdad, Teheran, Buhara, Lahore.*
- *Kőrösi Csoma Sándor a fost canonizat ca bodhisattva, Tokio, 1933?*

Bustul lui Petru Maior

În fața Facultății de Științe și Litere "Petru Maior" UMFST, Piața Bernády György

Născut probabil în anul 1756 și stins din viață la 14 februarie 1821, Petru Maior a fost istoric, filolog și scriitor român transilvănean, protopop greco-catolic de Reghin, reprezentant de frunte al Școlii Ardelene.

A fost fiul protopopului român unit Gheorghe Maior, originar din Diciosânmartin (azi Tîrnăveni). Studiile primare le-a efectuat la Căpușu de Câmpie, apoi a continuat la Colegiul Reformat din Tîrgu Mureș și la Blaj; a urmat studiul filosofiei și teologiei la Colegiul „De Propaganda Fide" din Roma, apoi dreptul la Universitatea din Viena.

Devine profesor de logică, metafizică și dreptul firii la gimnaziul din Blaj, preot în Reghin-sat și protopop al Gurghiului, revizor crăiesc și corector al cărților românești care se tipăreau la Buda.

A fost un important militant pentru drepturile românilor din Transilvania fiind parte a grupului elitar intelectual Școala Ardeleană. A publicat o serie de lucrări teologice, istorice, filologice, predici; a tradus și prelucrat lucrări cu caracter economic.

Bustul lui Petru Maior este unul din numeroasele monumente regăsite pe raza orașului Tîrgu Mureș care au ca rol comemorarea personalităților istorice locale. Bustul a fost dezvelit pe data de 29 iunie 2001, fiind realizat de sculptorul Florin Strejac, absolvent al Institutului de Artă „Nicolae Grigorescu" din București. Fiind o operă de artă reușită, bustul vine să întregească patrimoniul artistic al urbei. Lucrarea, în ansamblul ei, are forma unei cruci în spațiu, punându-se în valoare în același timp spiritualiatea ilustrului cărturar. Transpunerea în bronz a fost realizată de societatea SC REC SRL București. Acest monument este situat și astăzi în același loc, în fața Corpului R al UMFST Tîrgu Mureș, cândva rectoratul Universității Petru Maior.

Știați că:

- *Bustul lui Petru Maior din Târgu Mureș a fost dezvelit în ziua în care se sărbătoreau Sfinții Petru și Pavel în calendarul creștin Ortodox și Greco-Catolic, în anul 2001?*
- *În lucrările sale istorice a combătut opiniile lui Franz Josef Sulzer, Josef Karl Eder, Johann Christian von Engel și Jernej Kopitar, care contestau romanitatea și continuitatea românilor pe teritoriul fostei Dacii.*

Facultatea de Științe și Litere „Petru Maior”

Strada Nicolae Iorga nr. 1

Istoria acestei clădiri începe la data de 25 februarie 1905. Acesta este momentul în care se întocmește o primă documentație, realizată de Baumgarten Sándor.

Inițial, această clădire urma să fie amplasată peste drum de poziția actuală, mai exact unde se înalță acum Colegiul Național „Al. Liceul Papiu Ilarian”. S-a ales un plan în formă de U, cu brațe laterale evazate la 40 de grade, demisol, parter și etaj, intrarea principală fiind poziționată pe axul principal. Datorită planimetriei, amplasamentul a fost considerat greșit, astfel s-a ales poziția actuală a clădirii, la intersecția străzilor Nicolae Iorga și Bernády György, în vecinătatea Cetății Medievale.

La 15 iunie, același an, începe elaborarea unei noi variante, finalizată la 11 septembrie, și este aprobată, alături de contractul de construcție, la 20 septembrie 1905. Noul teren a dus la o regândire a modelului, de aici și forma actuală de L.

Fațada principală este îndreptată spre str. Bernády György, la intrare formându-se un rezalit, datorită pilaștrilor decorați care flanchează portalul în arc. Această parte este formată din 12 axe. La nivelul acoperișului a fost prevăzut un fronton pentru însemne heraldice.

Partea laterală, de pe str. Nicolae Iorga, este mult mai lungă; este formată din 3 axe, împărțită printr-o frântură.

Facultatea de Științe și Litere „Petru Maior”

Design-ul arhitectural a fost și el modificat, clădirea trecând de la un ambient eclectic la decor cu forme de Art Nouveau. Acoperișul primește o nouă formă, iar la capetele clădirii este amplasat câte un coif înalt prismatic.

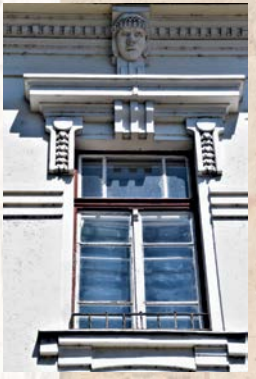

Această clădire a avut rolul de școală, având denumirea de Școala Civilă de Băieți din strada Bernády György.

După cele două războaie mondiale și instaurarea regimului comunist în România, în anul 1960 devine institut pedagogic, unde sunt instruiți profesori în domenii precum istorie, literatură, fizică, chimie sau sport.

Pe parcursul comunismului, profilul uman s-a transformat într-unul tehnic, dar cadrele didactice specializate în științe umane și-au continuat activitatea; în anul 1993 este reluată complet activitatea disciplinară în cadrul Universității „Petru Maior.”

La începutul secolului XX începe și construirea celei de a doua clădiri în care urma să funcționeze școala superioară de comerț, care a purtat numele cărturarului maghiar Széchenyi István. Construcția s-a ridicat între anii 1910-1912 și este reprezentativă pentru stilul secession; cele mai frumoase elemente decorative sunt scările din fier forjat și vitraliile.

În prezent, clădirea adăpostește Facultatea de Științe și Litere „Petru Maior” din cadrul Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade”.

Bustul lui Alexandru Papiu Ilarian

În fața Colegiului Național "Al. Papiu. Ilarian", Piața Bernády György nr. 12

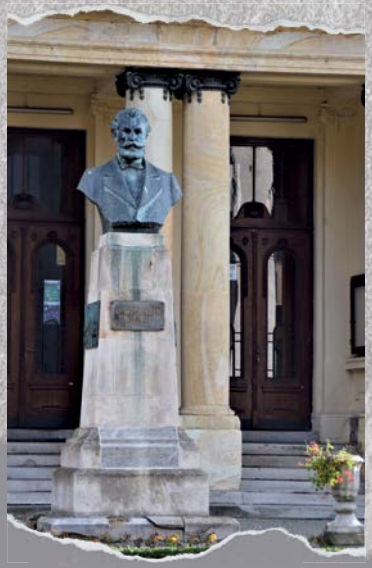

Monumentul - situat în fața Colegiului Național „Al. Papiu Ilarian"- are o poveste veche de aproape un secol. Festivitatea de dezvelire a bustului a avut loc la 1 Decembrie 1930, în al XII-lea an al întregirii neamului și în primul an de domnie a Majestății Sale, Regele Carol al II-lea.

Bustul, executat din bronz, a fost ridicat din inițiativa corpului profesoral „ca semn de admirație și recunoștință față de marele patriot și istoriograf al cărui nume îl poartă liceul și ca îndemn spre lumină și spre dragostea de țară și neam, pentru toate generațiile, cari își vor adăpa sufletul la izvoarele de cultură ale acestui liceu".

Dimensiunile bustului - înălțime de 1,32 metri, o lățime de 1,55 metri, și o greutate de de 247 kilograme - denotă importanța cărturarului pentru istoria spațiului ardelean. El simbolizează îndemnul de urma idealurile naționale și culturale ale trecutului, fiind totodată temelia „spiritul Papiului": dăruire, abnegație, seriozitate, spirit de sacrificiu și patriotism.

Originar din județul Mureș, din satul Budiul de Câmpie (azi îi poartă numele), Alexandru Papiu Ilarian, a fost un mare cărturar, istoric, filolog, om politic, fiind numit membru al Academiei Române în anul 1868.

Animat de o puternică conștiință națională, a participat în mod activ la organizarea revoluției pașoptiste din anul 1848, în această perioadă activând la Tîrgu Mureș ca lider al tinerilor juriști români. A militat toată viața pentru drepturile și interesele românilor ardeleni, acordând sprijin deosebit tinerilor pe linia accesului la învățătură.

Bustul lui Mihai Viteazul

Piața Bernády György nr.6

Bustul, turnat în bronz, cântărește peste 50 de kg și se află pe un piedestal înalt de 7 metri. A fost donat orașului de Consiliul Județean Prahova. Lucrarea a fost realizată de artistul George Dumitru. Împreună cu alți șase sculptori, artistul și-a propus să realizeze câte un bust pentru fiecare din localitățile pe unde a trecut marele domnitor pe durata domniei.

Mihai Viteazul s-a născut în anul 1558; în 1588 devine stolnic, iar în 1593 ban al Craiovei. La 2 septembrie 1593, a devenit domn al Țării Românești. Aderă la „Liga Sfântă" creștină, alăturându-se cruciadei antiotomane. Prima răzvrătire împotriva turcilor a avut loc la 13 noiembrie 1594 și s-a soldat cu suprimarea întregii garnizoane otomane staționată în București.

În 1597 Mihai a făcut pace cu Imperiul Otoman. În schimbul acceptării suzeranității otomane și a plății tributului, i s-a recunoscut domnia pe întreaga durată a vieții. A acceptat și suzeranitatea habsburgă, în încercarea de a se emancipa de controlul principelui Transilvaniei, Sigismund Báthory.

Unitatea celor trei provincii istorice românești devine un deziderat pentru Mihai Viteazul, pentru a consolida puterea coaliției antiotomane. Cu acordul habsburgilor, îl invinge pe Andrei Báthory, principele Transilvaniei și își face intrarea triumfătoare la Alba Iulia la 1 noiembrie 1599. În mai 1600, Mihai Viteazul îl alungă de pe tronul Moldovei pe Ieremia Movilăși realizează astfel prima unire a trei principate române.

Această acțiune a domnitorului este văzută cu nesiguranță de către puterile din zonă, care decid să îl elimine și să restaureze organizarea de dinaintea unirii lui Mihai.

Știați că:

- *Titulatura folosită de voievod (într-un document din 6 iulie 1600) era: „Domn al Munteniei, Ardealului și a toată Țara Moldovei".*

Statuia lui Mihai Eminescu

Parcul "Mihai Eminescu" (strada Gh. Marinescu, vis-a-vis de Casa de cultură a Studenților)

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850 la Botoșani și a decedat la 15 iunie 1889 într-un sanatoriu din București. A fost poet, prozator și jurnalist român, considerat a fi cea mai cunoscută și influentă personalitate din literatura română. A fost ales membru al Academiei Române post-mortem, în anul 1948.

A copilărit la Ipotești, mutându-se în adolescență la Cernăuți pentru a urma cursurile gimnaziale unde, la vârsta de 16 ani, a publicat primul poem, De-aș avea. La vârsta de 19 ani a început studiul filozofiei la Universitatea din Viena, unde a întâlnit scrierile unor autori care îi vor influența puternic opera, precum Platon, Spinoza, Leibniz, Kant, Rousseau și Schopenhauer, dar și filozofia orientală prin opere precum "Ramayana", "Mahābhārata" și "Vedele". Tot în această perioadă începe să publice în revista "Convorbiri literare". La 22 de ani a plecat la Berlin pentru a-și continua studiile.

Activitatea jurnalistică a lui Mihai Eminescu s-a desfășurat între anii 1875 și 1877 la Curierul de Iași, iar din 1877 la Timpul. Articolele de gazetă urmau linia filozofică adoptată de autor, conservatoare, dar nu reacționară, acesta fiind un susținător al orânduirii sociale din naștere, al naționalismului xenofob, antisemit și belicos și un oponent al liberalismului burghez. Viziunea sa era relativ comună autorilor naționaliști europeni ai vremii.

A publicat un singur volum antum, Poesii, compus din poemele publicate de-a lungul vieții în revista Convorbiri literare a societății Junimea, din care Eminescu făcea parte. Printre operele notabile se numără Luceafărul, Odă (în metru antic) și cele cinci Scrisori (I, II, III, IV și V).

Făcând parte din curentul romantic târziu, poezia sa conține noțiuni din metafizică, mitologie, filosofie și istorie, pe când proza sa conține și elemente sociologice. Temele recurente din opera sa sunt natura, temă tipică romantismului care, în cazul lui, este privită prin prisma folclorului autohton, dragostea, uneori violentă, alteori intimă sau neîmpărtășită, nașterea, moartea, cosmosul și condiția geniului.

Știați că:

- *În iunie 1866, în drumul său de la Cernăuți la Blaj, Eminescu a poposit și la Tîrgu Mureș. El a înnoptat la Biserica de Lemn din cartierul Cornișa.*
- *Manuscrisele lui Eminescu, 46 de volume, aproximativ 14.000 de file, au fost dăruite Academiei Române în anul 1902.*

Monumentul Deținuților Politici

Strada Gheorghe Marinescu (nr. 14)

Monumentul deținuților politici sau monumentul foștilor deținuți politici, deportaților în URSS și victimelor comuniștilor, este un simbol istoric, ridicat în amintirea victimelor deportate, închise sau ucise în perioada comunistă.

Monumentul a fost ridicat în anul 2004 la inițiativa și de către Asociația Foștilor Deținuți Politici din România - filiala Mureș.

Prin acest monument, asociația își propune să păstreze vie amintirea celor care au avut de suferit din cauza convingerilor politice.

O inscripție relevantă care scoate în evidență ororile acestui regim, este cea de la baza monumentului: „Comunismul, regim nelegitim, străin de neam și ateu, ne-a întemnițat și ucis pe cei mai buni dintre noi, călcând în picioare legile umane și divine.”

La inițiativa unor asociații mai au loc și azi depuneri de coroane sau sunt organizate evenimente de omagiere, cel mai recent având loc în 2021, când s-au comemorat 80 de ani de la masacrul de la Fântâna Albă.

Clădirea Universității de Medicină și Farmacie

Strada Gheorghe Marinescu nr. 38

Clădirea are o istorie îndelungată. A fost construită în anii 1906-1907 în timpul mandatului primarului dr. Bernády György, în stil secessionist, după proiectul fraților Grünwald. Inițial, servea drept sediu pentru Școala de cadeți austro-ungari, deschisă în 5 octombrie 1909.

Între anii 1918-1940 aici a funcționat Liceul Militar „Mihai Viteazul”, înființat prin Înalt Decret dat la 23 septembrie 1919 de Regele Ferdinand. Se recunoștea astfel nevoia instruirii tinerilor pe linie militară.

Ziua de 15 noiembrie 1919 avea să fie data de naștere a liceului militar, zi memorată de zecile de promoții care vor urma, sub deviza „Non scolae sed vitae discimus – Nu învățăm pentru școala, ci pentru viață!”

Prin activitățile și rezultatele obținute de elevi, ei contribuie la formarea prestigiului „cuibului de șoimi” de la Tîrgu Mureș.

Prin Înaltul Decret din 30 martie 1920, liceul primește numele „Mihai Viteazul”, ca act de venerație pentru domnitor.

Clădirea Universității de Medicină și Farmacie

După 1940, Liceul Militar este mutat la Timișoara, iar din 1945 clădirea devine sediu al învățământului superior în științe medicale, contribuind azi la renumele orașului în domeniul medicinei.

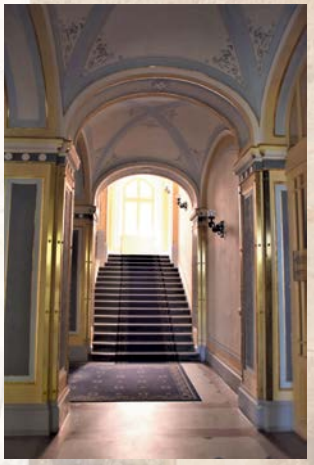

Cele mai recente renovări ale clădirii au avut loc în anul 2015, când au fost restaurate și detaliile ornamentale - picturi, candelabre, pardoseli.

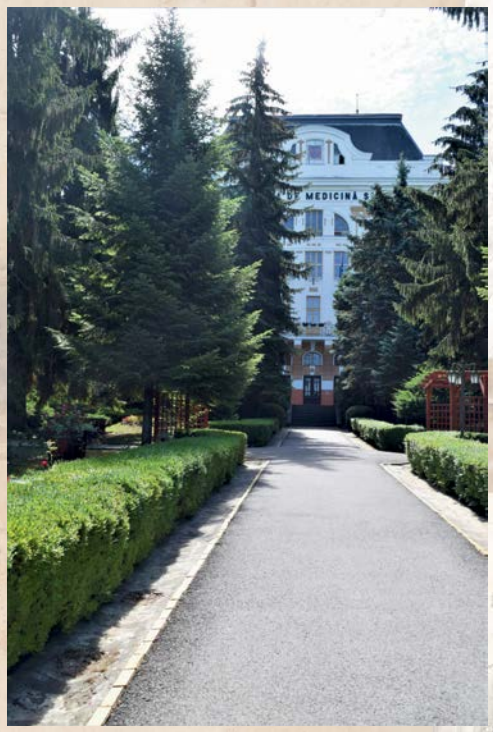

Grădina botanică din fața clădirii are un specific aparte; sunt aclimatizate în sistem natural peste 1000 de specii de plante de pe întreg mapamondul. A fost amenajată în două etape: 1908 - a fost amenajat Parcul dendrologic și sera și 1948 - a fost înființată Grădina Botanică și Grădina de Plante medicinale.

Știați că:

- *Unitatea de învățământ militar avea și un patron spiritual, Sfântul Nicolae?*

În prezent, clădirea este sediul central al Universității de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie "George Emil Palade"

Casa Apei

Strada Verii nr. 44

Casa Apei din Tîrgu Mureș, dedicată rețelelor de apă-canal, este printre puținele de acest tip din România și din lume și a fost inaugurată de AQUASERV în data de 28 septembrie 2016. Aceasta promovează, sub deviza „Drumul spre civilizație", importanța vitală a apei pentru dezvoltarea comunităților sub toate aspectele.

Alimentarea cu apă în oraș are o tradiție de peste un secol, fiind una dintre cele mai vechi din România; încă din anii 1907-1913 a fost construit și pus în funcțiune primul sistem de producere și distribuție a apei potabile.

Casa Apei funcționează azi în clădirea uneia dintre primele stații de pompare pentru apa potabilă, în aceeași curte cu unul dintre primele bazine de acumulare construit în anii 1908-1909.

Pe lângă clădiri, numeroase exponate (pompe, țevi, unelte, agregate, aparate hidrotehnice de măsură, capace de canal, fotografii, hărți, proiecte etc) pot fi admirate aici, atât în interior, cât și în grădina exterioară, amenajată sub forma unui parc.

Pe lângă valoarea istorică, Casa Apei se află în centrul programului de educare a noilor generații cu privire la protejarea resurselor de apă, precum și a mediului înconjurător în general.

Știați că:

- *Casa Apei din Tîrgu Mureș a fost acceptată în mod oficial, începand cu data de 26 februarie 2019, în Rețeaua Globală a Muzeelor de Apă, aflată sub egida UNESCO.*

PROGRAM DE VIZITARE: LUNI-VINERI - 08:00-16:00

Monumentul Eroilor de pe Don

Strada Alexandru Papiu Ilarian

Acest monument poate fi văzut la intrarea în cimitirul romano-catolic, fiind dedicat militarilor maghiari.

În mijlocul lunii septembrie a anului 1942, Armata a II-a - parte a Armatei Maghiare -, a început să ia poziții defensive pe râul Don, permițând Armatei 6 a Germaniei să își continue atacul asupra Stalingradului. Râul Don nu este o barieră geografică greu de trecut din punct de vedere militar, mai ales în contextul unui război mecanizat.

Problema principală a maghiarilor, precum a tuturor țărilor care au invadat Uniunea Sovietică, a fost lungirea căilor de provizii, ceea ce a dus la lipsa de material defensiv, precum mine sau sârmă ghimpată. La nici jumătate de an după așezarea în defensivă a maghiarilor, pe 13 ianuarie 1943, a început ofensiva sovietică.

Numărul mare de soldați și de echipamente militare s-a dovedit a fi prea mult pentru forțele maghiare care erau deja obosite, pe lângă faptul că erau prost echipate și aprovizionate.

Principalul punct în care a ofensivă sovietică a avut succes a fost localitatea Svoboda, victoria rusă ducând la colapsul total al Armatei a II-a Maghiare.

Biblioteca Teleki

Strada Bolyai nr. 17

Biblioteca „Teleki-Bolyai” cuprinde una dintre cele mai bogate colecții de carte veche din Transilvania.

Clădirea a fost construită cu această destinație, în stil baroc, în anii 1799-1802, de contele Teleki Sámuel. Ea și-a deschis porțile în anul 1802, fiind prima bibliotecă publică din țară, și păstrează și azi mobilierul și aranjarea originală a cărților.

Cele aproximativ 240.000 de volume sunt aranjate tematic după criterii științifice și cuprinse într-un catalog tipărit în patru volume la Viena.

În volumul al doilea este publicat și regulamentul de funcționare al bibliotecii.

Constituirea fondului de carte al bibliotecii s-a făcut prin asocierea colecțiilor Teleki (40.000 volume) și Bolyai (80.000 volume), cărora li s-au adăugat 90.000 de volume ale bibliotecii fostului Colegiu Reformat, alături de manuscrise și obiecte personale ale matematicienilor Bolyai Farkas și Bolyai János, precum și biblioteca Mănăstirii Franciscane din Călugăreni.

Pe lângă raritățile bibliofile, o valoare deosebită o are colecția de gravuri în care se remarcă operele maeștrilor italieni Giambattista și Francesco Piranesi.

Biblioteca Teleki

Un loc special este rezervat bibliotecii soției sale, Iktári Bethlen Zsuzsanna, care conține aproximativ 1200 de volume, exclusiv cărți în limba maghiară. Aceasta este singura colecție feminină din secolul al XVIII-lea din Transilvania, care s-a păstrat în întregime și reprezintă interesul și preocuparea pentru carte a unei aristocrate din acea perioadă.

Contele Sámuel Teleki s-a născut la Gornești, lângă Tîrgu Mureș, la 17 noiembrie 1739. Ideea înființării acestei biblioteci i se conturează în timpul studiilor umaniste și științifice pe care le-a urmat în principalele centre culturale din Olanda, Franța, Elveția.

În anul 1774 intră în viața publică, fiind numit prefectul comitatului Târnava, mai apoi al comitatului Bihor. În anul 1787, în urma numirii sale în funcția de vicecancelar al Transilvaniei de către împăratul Iosif al II-lea, contele se mută la Viena, iar în 1791 devine cancelar al Transilvaniei.

Colecția cuprinde cu prioritate cărți științifice, dar și rarități bibliofile, manuscrise valoroase datorită vechimii lor, codice din secolele XIV – XV, 67 de incunabule, diverse ediții de lux sau princeps și o colecție de 1200 de biblii.

Din fondul valoros de manuscrise, cel mai vechi este Codicele Koncz, din prima jumătate a secolului al XIV-lea, care conține cel de al șaselea monument de limbă maghiară veche cunoscut până azi.

Dintre cărțile vechi românești se remarcă Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae în original (Cluj, 1791), Istoria pentru începutul românilor în Dacia de Petru Maior și Biblia lui Șerban Cantacuzino.

Știați că:

- *În dulapurile din jurul coloanelor aflate pe galerie se află o importantă colecție de mineralogie. Această colecție a aparținut lui Teleki Domokos, cel mai mare dintre copiii contelui, care a decedat la vârsta de 25 de ani.*
- *În colecțiile bibliotecii se află o copie a Declarației de Independență a Statelor Unite ale Americii din 1776.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 10:00-18:00; SÂMBĂTĂ 10:00~16:00;

Sala de Lectură: Marți – Vineri: 10:00 – 18:00

Muzeul Bolyai

Strada Bolyai nr. 17

Obiectele personale ale celor doi matematicieni, Bolyai Farkas și Bolyai János, pot fi văzute în muzeul memorial, deschis inițial într-una din sălile bibliotecii Colegiului Reformat din Tîrgu Mureș, alături de o selecție din manuscrisele celor doi oameni de știință.

Bolyai Farkas (1775-1856) a fost profesor la Colegiul Reformat din Tîrgu Mureș (azi Liceul Reformat „Bolyai Farkas”), unde a predat matematică, astronomie, fizică și chimie.
Pe lângă activitatea de profesor, Bolyai Farkas are și alte preocupări multilaterale: scrie poezii și piese de teatru, traduce din engleză și germană, este preocupat de actorie, desen, pictură, muzică, silvicultură; are aptitudini tehnice construind sobe după schițe proprii.
Lucrarea sa fundamentală Tentamen (Tîrgu Mureș, 1832), scrisă în latină, este o sinteză a îndelungatelor sale frământări și meditații privind bazele matematicii, cu idei și intuiții geniale ce au premers epocii.

Bolyai János (1802-1860) este o personalitate marcantă a matematicii, cunoscut prin cercetările sale din domeniul geometriei.
Lucrarea sa fundamentală De scientia spatii, apare la sfârșitul lucrării tatălui său Tentamen, fiind cunoscută și sub numele de Appendix. Prin ea, János Bolyai fundamentează geometria neeuclidiană, revoluționând atât geometria, cât și fizica teoretică.
Cele 14.000 de file manuscrise păstrate evidențiază și preocupările sale de filosofie, filologie și muzică.

Știați că:

- *În vara anului 1911, cu ocazia exhumării și înmormântării celor doi matematicieni, craniul lui Farkas Bolyai și fragmente din craniul lui János Bolyai au fost extrase și conservate. Ele se află și astăzi în muzeu.*

PROGRAM DE VIZITARE: MARȚI~VINERI 10:00-18:00; SÂMBĂTĂ 10:00~16:00;

Monumentul celor doi Bolyai

Piața Bolyai

Monumentul celor doi Bolyai - realizat de artiștii plastici István Csorvássy și Márton Izsák - a fost dezvelit în data de 8 septembrie 1957, cu ocazia aniversării 400 de ani de la fondarea Colegiului Reformat (actual Liceul Teoretic „Bolyai Farkas"), unde a lucrat ca profesor matematicianul Farkas Bolyai și unde a studiat fiul lui, János Bolyai, care a creat geometria neeuclidiană.

Ideea ridicării unei statui închinate marelui matematician Farkas Bolyai s-a născut încă în 1956, când, cu ocazia comemorării a 100 de ani de la moartea dascălului, au avut loc o serie de manifestări culturale.

Monumentul îi reprezintă pe cei doi matematicieni, Farkas Bolyai și János Bolyai. Tatăl (Farkas Bolyai) este reprezentat în poziție șezând cu privire spre fiu, János, care, în picioare stând, se uită în jos. Mesajul artistului este că tatăl a reușit să-i insufle fiului pasiunea pentru învățătură, în special pentru matematică și cercetare. În grupul statuar, Bolyai-fiul, prin spiritul său revoluționar, este reprezentat ca simbol al geniului cercetător, al deschiderii spre o lume nouă, revoluționară, și nu în ultimul rând, al continuității, ducându-ne cu gândul la fireasca depășire a performanțelor generației anterioare.

Monumentul celor doi Bolyai este amplasat în locul ce azi cunoaștem ca și Piața Bolyai, însă, de-a lungul timplului, această piață a purtat și alte denumiri. Înainte de 1575, a fost locul în care se organiza târgul de animale, lemne și grâne, iar în 1575 Ulicioara care duce spre strada Sfântul Nicolae indica Pasajul Mare (Nagy köz) de mai târziu. În anul 1882, cu ocazia modernizării și lărgirii Pasajului Mare, s-a dat acestuia numele renumitului profesor și matematician local, Bolyai Farkas, care odinioară locuise pe această stradă. În anul 1896, aici se mai ținea încă piața de lemne.

Știați că:

- *Modelul lui Farkas Bolyai ce a stat la baza monumentului îl desenase fostul său elev, Szabó János?*
- *Monumentul celor doi Bolyai a luat naștere, practic, într-o sală de sport. Mărturia artistului: „Când lucrez la un monument, mai întâi îl pregătesc în gips, îl scot apoi în curte, ca să-l pot privi în ansamblu, de la distanță. Pentru că omul are o altă perspectivă privind de la distanță". (Márton Izsák)*
- *Există în Tîrgu Mureș o pictură murală ce reprezintă cei doi matematicieni, în strada 7 Noiembrie?*